Rok VI. Nr. 25.

DZIENNIK URZĘDOWY

c. k. Rady szkolnej krajowej w Galicyi.

Redagowany w c. k. Radzie szkolnej krajowej.

Wydany dnia 16. lipca 1902.

L. 17.502.

Okólnik

c. k. Rady szkolnej krajowej do Dyrekcyi wszystkich szkół średnich, seminaryów nauczycielskich, szkół przemysłowych, handlowych i do c. k. Rad szkolnych okręgowych.

J. E. Pan Minister Wyznań i Oświaty reskryptem z dnia 7. czerwca 1902 l. 12.551 oznajmił, że w Wiedniu zawiązało się towarzystwo, mające na celu założenie austryackiego muzeum szkolnego w połączeniu z centralną biblioteką.

Celem tego muzeum jest: utworzenie ile możności dokładnego i jasnego obrazu szkolnictwa i publicznego wychowania w krajach koronnych od najdawniejszych czasów aż do dnia dzisiejszego, przedstawienie najlepszych urządzeń szkolnych krajowych i zagranicznych, urządzenie stałej wystawy sprzętów szkolnych i środków naukowych szczególnie takich, których zakłady naukowe nie mogą nabyć łatwo dla wysokiej ich ceny; dalej urządzanie wykładów i doświadczeń.

Na tę nową instytucyę, związaną ze szkołą, zwraca c. k. Rada szkolna krajowa uwagę nauczycieli wszystkich szkół.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

Lwów, dnia 9. lipca 1902.

Za c. k. Namiestnika
Płażek w. r.

Wiadomości osobiste.

J. E. Pan Minister Wyznań i Oświaty przyznał VIII. rangę następującym profesorom szkół średnich:

Floryanowi Łozińskiemu w gimnazyum w Jaśle;
Stanisławowi Zarembie w gimnazyum I. w Kołomyi;
Franciszkowi Chowańcowi i Mikołajowi Mazanowskiemu w gimnazyum św. Jacka w Krakowie;
Franciszkowi Bizoniowi, Stanisławowi Romańskiemu i dr. Wincentemu Śmiałkowi w IV. gimnazyum we Lwowie;
Tadeuszowi Lewickiemu, Ferdynandowi Bostlowi i ks. Janowi Gnatowskiemu w V. gimnazyum we Lwowie;
Janowi Malinowskiemu, Janowi Sawczynowi i Aleksemu Jaremie w gimnazyum II. w Przemyślu;
ks. dr. Bronisławowi Karakulskiemu w gimnazyum w Rzeszowie;
Antoniemu Borzemskiemu w gimnazyum w Sanoku;
ks. dr. Franciszkowi Świderskiemu w szkole realnej w Krakowie;
ks. dr. Janowi Ślósarzowi i Emilowi Bernhardtowi w szkole realnej we Lwowie;
Henrykowi Kopii w II. gimnazyum we Lwowie;
Wojciechowi Hessemu w gimnazyum w Brodach.

C. k. Rada szkolna krajowa zatwierdziła Ignacego Korcyka rzeczywistego nauczyciela gimnazyum w Jaśle w zawodzie nauczycielskim i nadała mu tytuł c. k. profesora.

C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała ks. dr. Pawła Rawskiego pomocniczym katechetą w c. k. gimnazyum w Jaśle.

J. E. Pan Minister Wyznań i Oświaty nadał Malwinie Janowskiej, emerytowanej nauczycielce kierującej 4-klasowej szkoły ludowej żeńskiej im. Czackiego w Krakowie, w uznaniu jej długoletniej wydatnej pracy w zawodzie nauczycielskim tytuł dyrektorki.

C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała w szkołach ludowych:

Cyryla Elektorowicza dyrektorem, ks. Władysława Hajdukiewicza nauczycielem religii rzym. kat. 3-klasowej szkoły wydziałowej męskiej połączonej z 4-klasową pospolitą w Trembowli;
Michała Romaszkana, Witołda Celewicza i Władysława Dziewotę nauczycielami 3-klasowej szkoły wydziałowej męskiej w Trembowli;
Józefa Müllera nauczycielem młodszym 4-klasowej szkoły pospolitej męskiej połączonej z wydziałową w Trembowli;
Józefa Kozłowskiego nauczycielem kierującym Klementynę Skoczylasównę i Antoninę d'Endlównę nauczycielkami starszemi, Różę Przybyłowiczównę nauczycielką młodszą 4-klasowej szkoły ludowej żeńskiej im. król. Barbary w Bochni;

Maryę Szklarzównę nauczycielką starszą, Maryę Kucównę nauczycielką młodszą 4-klasowej szkoły ludowej żeńskiej im. król. Jadwigi w Bochni;
Henrykę Lionównę starszą nauczycielką 4-klasowej szkoły pospolitej żeńskiej połączonej z wydziałową im. król. Jadwigi w Jarosławiu;
Ernestynę Gaberlównę nauczycielką kierującą, Matyldę Heldównę nauczycielką starszą III. 4-klasowej szkoły ludowej żeńskiej w Jarosławiu;
Józefa Steinbacha nauczycielem starszym 4-klasowej szkoły ludowej męskiej im. Konarskiego w Jarosławiu;
ks. Jana Poradę nauczycielem religii rzym. kat. 3-klasowej szkoły wydziałowej męskiej połączonej z 4-klasową pospolitą w Jaworowie;
Karola Gajewskiego nauczycielem kierującym, Wandę Rożankowską i Anielę Koszową nauczycielkami młodszemi 5-klasowej szkoły w Czarnej Wsi;
ks. Antoniego Demczuka nauczycielem religii gr. kat. 3-klasowej szkoły wydziałowej męskiej połączonej z 4-klasową pospolitą w Sokalu;
Kazimierza Polakiewicza dyrektorem 3-klasowej szkoły wydziałowej męskiej połączonej z 4-klasową pospolitą w Wieliczce;
Jana Milana nauczycielem starszym 4-klasowej szkoły w Grzegórzkach;
Jana Małeckiego nauczycielem starszym 5-klasowej szkoły męskiej w Komarnie;
Dominika Śliwę nauczycielem starszym i Ludwikę Zajączkowską nauczycielką młodszą 4-klasowej szkoły w Zwierzyńcu;
Józefa Steckla nauczycielem religii mojżeszowej 3-klasowej szkoły wydziałowej męskiej połączonej z 4-klasową pospolitą w Samborze;
Antoniego Łanowego nauczycielem starszym 2-klasowej szkoły połączonej z dopełniającym kursem rolniczym w Olesku;
Annę Dumarzankę nauczycielką starszą 4-klasowej szkoły w Szczurowej;
Władysława Glińskiego nauczycielem młodszym 6-klasowej szkoły męskiej w Rohatynie;
Nazara Mojsaka nauczycielem starszym 4-klasowej szkoły na przedmieściu „Kąt folwarkowy“ w Horodence.

Nauczycielami kierującymi szkół 2-klasowych:

Damiana Furtaka w Mogielnicy nowej;
Stanisława Duszyka w Podhajczykach justyn.;
Władysława Chorążego w Rabie wyżnej;
Tadeusza Holzera w Czyżynach;
Ignacego Holejkę w Zawoju;
Bronisława Raczyńskiego w Dołżance;
Franciszka Ożgowicza w Medusze;
Ignacego Szpądrowskiego w Roczynach.

Nauczycielkami młodszemi szkół 2-klasowych:

Zofię Kraśniakową w Łaszkach;
Karolinę Skalicką w Zembrzycach;
Anielę Jaśkównę w Rudniku;
Maryę Zbijewską w Czyżynach;

Julię Wojnarowską w Palesnicy;
Maryę Nadrażankę w Sękowej;
Janinę Krasucką w Besku;
Teresę Szpądrowską w Roczynach.

Nauczycielami i nauczycielkami szkół 1-klasowych:
Piotra Budzickiego w Nahaczowie;
Franciszka Gliwę w Siedliskach;
Mikołaja Dąbrowskiego w Presowcach;
Helenę Sroczyńską w Ściance;
Jana Cieszanowskiego w Trzcieńcu;
Waleryę Puchalską w Kolankach;
Eleonorę Machajczykównę w Biertowicach;
Franciszka Karasinskiego w Podmichałowcach;
Mikołaja Romacha w Cześnikach;
Emilię Wolańską w Podgrodziu;
Jana Kuryłłę w Uhercach zapłatyńskich;
Pawła Nycza w Klimkówce;
Józefa Kulmatyckiego na przedmieściu „Nakonecznem" w Jaworowie;
Ignacego Saratowicza w Siedliszowicach;
Władysława Moszyńskiego w Dryszczowie;
Henryka Janusza w Januszowej;
Antoniego Firla w Tryńczy;
Maryę Jankowską w Załanowie;
Konstancyę Towarnicką w Biliczu;
Piotra Cześnikowskiego w Małaszowcach;
Michała Orkusza w Młyniskach;
Stanisława Kasprowicza w Zalesiu.

C. k. Rada szkolna krajowa przeniosła:

Jana Dobrowolskiego nauczyciela starszego 6-klasowej szkoły ludowej męskiej w Trembowli, na równorzędną posadę do 4-klasowej szkoły pospolitej męskiej połączonej z wydziałową w Trembowli;

Teodora Dumę nauczyciela kierującego 2-klasowej szkoły w Rudnikach, na równorzędną posadę do 2-klasowej szkoły w Stulsku;

Wincentego Malawskiego nauczyciela kierującego 2-klasowej szkoły w Piutiatyńcach, na równorzędną posadę do 2-klasowej szkoły w Konkolnikach;

Franciszkę Malawską nauczycielkę 1-klasowej szkoły w Babinie, na posadę nauczycielki młodszej 2-klasowej szkoły w Konkolnikach;

Maryę Kotikową nauczycielkę młodszą 2-klasowej szkoły w Rzęśnie polskiej, na równorzędną posadę do 4-klasowej szkoły w Zamarstynowie;

Henryka Mędraka nauczyciela 1-klasowej szkoły w Brzyskiej Woli, na równorzędną posadę do szkoły w Maszkowicach;

Jakóba Wojnara nauczyciela 1-klasowej szkoły w Hucie komorowskiej, na równorzędną posadę do szkoły w Hadykówce.

C. k. Rada szkolna krajowa przeniosła w stan spoczynku:
Jana Krzyżaka nauczyciela kierującego 2-klasowej szkoły w Hleszczawie;
Pawła Ślimakowskiego nauczyciela w Kudobińcach.

Na kurs nauki zręczności dla nauczycieli, mających udzielać tego przedmiotu w szkołach wydziałowych męskich, który się odbędzie od dnia 1. sierpnia do dnia 14. września 1902 w c. k. państwowej szkole przemysłowej we Lwowie, są powołani następujący nauczyciele:

A) Z pomiędzy nauczycieli stałych, zatrudnionych w szkołach więcejklasowych:

1. Bednarski Antoni, rzeczywisty nauczyciel szkoły 5-klasowej w Dukli;
2. Boy Piotr, nauczyciel 4-klasowej szkoły męskiej w Wieliczce;
3. Czernik Włodzimierz, nauczyciel 6-klasowej szkoły męskiej im. św. Marcina we Lwowie;
4. Dzieniewicz Tomasz, nauczyciel szkoły wydziałowej męskiej w Śniatynie;
5. Gajewski Waleryan, nauczyciel młodszy 5-klasowej szkoły męskiej w Chrzanowie;
6. Ziętkiewicz Franciszek, nauczyciel 4-klasowej szkoły pospolitej, połączonej ze szkołą wydziałową męską w Bochni.

B) Z pomiędzy nauczycieli tymczasowych, zatrudnionych w szkołach więcejklasowych:

7. Arbesbauer Emil Kazimierz, ze szkoły 4-klasowej, połączonej z szkołą wydziałową męską w Drohobyczu;
8. Doczyło Jan, nauczyciel nadetatowy w szkole 1-klasowej w Olszanicy, w okręgu jaworowskim;
9. Fołta Jan, w szkole 5-klasowej męskiej w Przeworsku;
10. Gnoiński Stanisław, w szkole męskiej im. H. Sienkiewicza we Lwowie;
11. Kotuski Jan, w szkole męskiej im. św. Antoniego we Lwowie;
12. Paszkiewicz Jan, w szkole 1-klasowej w Starzyskach w okręgu jaworowskim;
13. Schmidt Józef, w szkole 2-klasowej w Ostapiu, w okręgu skałackim;
14. Sikorski Waleryan, w 4-klasowej szkole pospolitej połączonej z szkołą wydziałową męską w Brodach;
15. Tysiak Bazyli, w 4-klasowej szkole pospolitej, połączonej z szkołą wydziałową męską w Tarnopolu.

C) Z pomiędzy nauczycieli pełniących obowiązki w szkołach ludowych połączonych z rolniczymi kursami dopełniającymi:

16. Czubaty Michał, z Podkamienia, w okręgu brodzkim;
17. Trojak Jan, z Nastasowa w okręgu tarnopolskim.

D) Z pomiędzy abituryentów c. k. męskich seminaryów nauczycielskich, którzy w bieżącym roku szkolnym egzamin dojrzałości z dobrym skutkiem złożyli a w ciągu swych studyów seminarzyckich przez dłuższy czas naukę zręczności z chwalebną pilnością i z dobrym wynikiem pobierali:

18. Anders Franciszek, z c. k. seminaryum nauczycielskiego w Rzeszowie;
19. Blarowski Władysław, z c. k. seminaryum nauczycielskiego w Krakowie;
20. Jasiński Piotr, z c. k. seminaryum nauczycielskiego w Krakowie;

21. Kosydar Józef, z c. k. seminaryum nauczycielskiego w Rzeszowie;
22. Pilawski Jan, z c. k. seminaryum nauczycielskiego w Krakowie;
23. Puzdrowski Karol, z c. k. seminaryum nauczycielskiego w Sokalu;
24. Reszytyło Teodor, z c. k. seminaryum nauczycielskiego w Samborze;
25. Wagner Julian, z c. k. seminaryum nauczycielskiego w Samborze.

Podań reszty kompetentów c. k. Rada szkolna krajowa nie mogła uwzględnić z powodu braku większej ilości miejsc w warsztatach c. k. państwowej szkoły przemysłowej i z powodu braku środków pieniężnych na zasiłki.

Przedłożone dokumenta służbowe kompetentów będą im zwrócone za pośrednictwem przełożonych Rad szkolnych okręgowych.

Równocześnie oznajmia się co do przyszłego zatrudnienia frekwentantów kursu po ukończeniu tego kursu, co następuje:

a) Nauczyciele powołani z takich miejscowości, w których już istnieją szkoły wydziałowe męskie, pozostaną na swoich dotychczasowych stanowiskach z tem wyraźnem zastrzeżeniem, że Rady szkolne okręgowe będą ich zatrudniały, stosownie do ich kwalifikacyi, albo w szkole wydziałowej męskiej albo w połączonej z nią 4-klasowej szkole pospolitej, poruczając im nadto naukę zręczności w klasach wydziałowych.

Co do wymiaru godzin i co do rozkładu zajęć między członków grona nauczycielskiego, tudzież co do ilości zatrudnionych w szkołach wydziałowych męskich sił etatowych i nadetatowych będą obowiązywały wskazówki, zawarte w okólniku c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 31. maja 1897 do l. 11.861 („Dziennik urzędowy", Rok I. Nr. 2).

b) Nauczyciele powołani z miejscowości, w których szkół wydziałowych męskich niema, będą z dniem 1. września 1902 przeniesieni do takich miejscowości, w których takie szkoły istnieją albo w których w najbliższym czasie szkoły takie mogą powstać, i obejmą w tych miejscowościach udzielanie nauki w sposób wskazany powyżej pod *a)*.

c) Abituryenci seminaryów nauczycielskich powołani na kurs będą zamianowani tymczasowymi nauczycielami młodszymi przy 4-klasowych szkołach pospolitych, połączonych ze szkołami wydziałowemi, licząc od dnia 1. sierpnia 1902.

W myśl obowiązującej normy będą im od tej daty wyasygnowane ich pobory w charakterze tymczasowych młodszych nauczycieli.

Jako tacy będą zajęci w sposób wskazany pod *a)*.

d) Powołani na kurs nauczyciele szkół ludowych, połączonych z dopełniającymi kursami rolniczymi, pozostaną nadal na swych dotychczasowych stanowiskach i będą mieli obowiązek zużytkowania nabytej biegłości przy udzielaniu nauki zręczności na kursach dopełniających i na najwyższych stopniach nauki tej szkoły, w której pracują.

W myśl tych postanowień będą frekwentanci kursu nauki zręczności po jego ukończeniu w następujący sposób rozmieszczeni, w szkołach wydziałowych: w Krakowie Jasiński Piotr, Pilawski Jan, we Lwowie Czernik Włodzimierz, Kotuski Jan, Gnoiński Stanisław, w Białej Anders Franciszek, w Bochni Ziętkiewicz Franciszek, w Brodach Sikorski Waleryan, w Drohobyczu Arbesbauer Emil Kazimierz, w Jarosławiu Paszkiewicz Jan, w Jaśle Kosydar Józef, w Jaworowie Doczyło Jan, w Nowym Sączu Bla-

rowski Władysław, w Przemyślu Fołta Jan, w Radziechowie Puzdrowski Karol, w Sanoku Bednarski Antoni, w Śniatynie Dzieniewicz Tomasz, w Stryju Reszytyło Teodor, w Tarnopolu Tysiak Bazyli, w Trembowli Schmidt Józef, w Wieliczce Boy Piotr, w męskiej Nr. II. w Kołomyi Wagner Julian, w męskiej 6-klasowej w Podgórzu Gajewski Waleryan, w połączonej z kursem rolniczym w Nastasowie Trojak Jan, w połączonej z kursem rolniczym w Podkamieniu Czubaty Michał.

Nauczyciele powołani na kurs mają zgłosić się dnia 1. sierpnia 1902 r. w c. k. państwowej szkole przemysłowej we Lwowie u kierownika kursu Pana Kazimierza Bruchnalskiego, c. k. okręgowego inspektora szkolnego miejskiego okręgu we Lwowie, który im wypłaci pierwszą połowę przyznanego im zasiłku na koszta utrzymania we Lwowie, tudzież zasiłek na sprawienie ubrania warsztatowego, doręczy przeznaczony do pomocy w nauce podręcznik naukowy i wyda szczegółowe dyspozycye co do toku i porządku nauki.

Wynagrodzenie wydatków na koszta podróży będzie uczestnikom zamiejscowym wypłacone również za pośrednictwem i na wniosek kierownika kursu.

W tym celu ma każdy z frekwentantów kursu, powołany z poza Lwowa, doręczyć kierownikowi kursu zestawienie dat co do drogi kołowej do najbliższej stacyi kolejowej, jeżeli z miejsca swej siedziby urzędowej taką drogę przebył, tudzież oznaczenie drogi przebytej koleją.

Wszyscy powołani na kurs nauczyciele otrzymują na mocy niniejszego rozporządzenia urlop od swoich zajęć szkolnych na czas od dnia 1. do 17. września 1902 włącznie a kierownicy i dyrektorowie szkół a względnie Rady szkolne okręgowe poczynią stosowne zarządzenia w sprawie uregulowania zastępstwa za nich w tym czasie. — Również są frekwentanci kursu uwolnieni od udziału w konferencyach okręgowych, któreby się odbywały w czasie przed 18-tym września i od przedkładania elaboratów konferencyjnych.

Konkursa.

a) *ogłoszone po raz pierwszy:*

L. 18.741. Niniejszem ogłasza się konkurs na posadę dyrektora c. k. gimnazyum w Tarnowie.

Do tej posady przywiązane są pobory w myśl ustawy z dnia 19. września 1898 Dz. p. p. l. 173.

Kandydaci ubiegający się o tę posadę mają wnieść podania zaopatrzone w potrzebne dokumenty za pośrednictwem swej przełożonej władzy do Prezydyum c. k. Rady szkolnej krajowej najpóźniej do dnia 28. lipca 1902.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

Lwów, dnia 6. lipca 1902.

L. 162. C. k. Rada szkolna krajowa ogłasza niniejszem konkurs w celu obsadzenia posady c. k. inspektora szkolnego okręgowego w Ropczycach, ewentualnie w innym okręgu opróżnić się mogącej.

Z posadą tą połączone są prawa i pobory c. k. urzędników państwowych w IX. klasie rangi w myśl ustawy z dnia 8. czerwca 1892, Dz. p. p. Nr. 92.

Oprócz tego otrzyma inspektor ryczałt dyet i kosztów podróży zastosowany do ilości szkół i klas położonych w okręgu lustracyjnym, tudzież do jego obszaru i warunków miejscowych.

O posadę tę podawać się mogą oprócz dotychczasowych c. k. inspektorów szkolnych okręgowych:

1. Nauczyciele szkół średnich i seminaryów nauczycielskich mający przynajmniej pięcioletnią praktykę w zawodzie nauczycielskim.

2. Księża katecheci szkół średnich i seminaryów nauczycielskich lub szkół ludowych mający przynajmniej pięcioletnią praktykę na stałej posadzie katechety.

3. Nauczyciele szkół ćwiczeń w c. k. seminaryach nauczycielskich, mający egzamin wydziałowy i przynajmniej pięcioletnią praktykę na stałej posadzie.

4. Kierownicy szkół co najmniej czteroklasowych z kwalifikacyą do szkół wydziałowych.

Podania zaopatrzone w potrzebne dokumenta służbowe i dokładnie wypełnioną tabelę kwalifikacyjną, sporządzona na przepisanym formularzu w języku niemieckim *(Qualificationstabelle)* należy wnosić w przepisanej drodze służbowej do Prezydyum c. k. Rady szkolnej krajowej do dnia 31. lipca 1902.

Kompetenci ze stanu nauczycieli szkół średnich i seminaryów nauczycielskich mogą w podaniach swoich prosić, aby pod względem płacy i dodatków pięcioletnich zastosowano do nich, na posadach inspektorów szkolnych okręgowych, normy zastrzeżone dla nauczycieli szkół średnich i seminaryów nauczycielskich.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

We Lwowie, dnia 3. lipca 1902.

L. 1272. C. k. Rada szkolna okręgowa w Kolbuszowej ogłasza niniejszem konkurs celem stałego obsadzenia posady kierującego nauczyciela szkoły 2-klasowej w Cmolasie z poborami IV. klasy płac.

Podania należycie udokumentowane należy wnosić za pośrednictwem swej władzy przełożonej do c. k. Rady szkolnej okręgowej w Kolbuszowej w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31. sierpnia 1902.

Kolbuszowa, dnia 4. lipca 1902.

L. 960. C. k. Rada szkolna okręgowa w Kosowie ogłasza niniejszem konkurs na następujące posady nauczycielskie:

I. Na posady nauczycieli religii rzym. i gr. kat. w szkołach 6-klasowych męskiej i żeńskiej w Kutach i w szkole 5-klasowej mieszanej w Kosowie z poborami III. klasy płac.

O posady powyższe mogą się ubiegać ordynowani księża świeccy lub zakonni.

II. Na posadę nauczyciela (lki) młodszego (ej) w szkołach 2-klasowych w Dołhopolu i Kosmaczu.

III. Na następujące posady nauczycielskie w szkołach 1-klasowych: 1. w Białoberezce, 2. Brusturach, 3. Hryniawie, 4. Krasnoili, 5. Krzyworówni, 6. Riczce, 7. Rożnie małym, 8. Uścierykach, 9. Utoporach.

Do posad wymienionych pod II. i III. przywiązane są pobory IV. klasy płac. W szkołach 1-klasowych jest wolne mieszkanie i użytek z 1 morga roli.

Podania należycie udokumentowane należy wnosić za pośrednictwem swej władzy przełożonej najpóźniej w terminie do dnia 31. sierpnia 1902.

Kosów, dnia 29. czerwca 1902.

L. 1012. C. k. Rada szkolna okręgowa w Białej ogłasza niniejszem konkurs celem stałego obsadzenia następujących posad nauczycielskich:

1. nauczycielki ewentualnie nauczyciela w szkole wydziałowej żeńskiej w Białej z kwalifikacyą do szkół wydziałowych z językiem wykładowym niemieckim z grupy I., uzdolnionego (ej) do udzielania nauki języka niemieckiego i polskiego w tych szkołach.

2. na ewentualnie opróżnić się mogącą taką samą posadę w szkole wydziałowej męskiej w Białej.

3. nauczyciela starszego w 5-klasowej szkole ludowej męskiej w Oświęcimie, na którą to posadę pierwszeństwo mieć będą kandydaci z egzaminem do szkół wydziałowych.

Do posad ad 1. i 2. przywiązane są pobory klasy II., zaś do posady ad 3. pobory klasy III. płac. Nauczyciele szkół w Białej pobierają zamiast 10% — 20% rocznej płacy tytułem dodatku na mieszkanie.

Prawo prezentowania nauczycieli służy gminie miasta Białej, ewentualnie miasta Oświęcimia.

Podania należycie udokumentowane należy wnosić za pośrednictwem swych władz przełożonych do c. k. Rady szkolnej okręgowej w Białej w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31. sierpnia 1902.

Biała, dnia 28. czerwca 1902.

L. 1611. C. k. Rada szkolna okręgowa ogłasza konkurs na następujące posady nauczycielskie:

a) Na posadę nauczycielki kierującej, oraz dwie posady starszych nauczycielek, tudzież jedną posadę młodszej nauczycielki w 4-klasowej szkole żeńskiej na kolonii kolejowej w Nowym Sączu.

2. Na posadę starszej nauczycielki w 4-klasowej szkole żeńskiej, ewentualnie na posady młodszych nauczycielek mogące się opróżnić w jednej z 4-klasowych szkół pospolitych żeńskich w Nowym Sączu.

Do posad tych przywiązane są pobory II. klasy płac.

Na posady z poborami IV. klasy płac:

a) starszego nauczyciela w 4-klasowej szkole mieszanej w Łącku.

b) na posady samoistne w szkołach jednoklasowych: 1. w Andrzejówce, 2. Dubnem, 3. Gostwicy, 4. Jastrzębiku, 5. Kiczni, 6. Leluchowie, 7. Miliku, 8. Obidry, 9. Porębie małej, 10. Roztoce wielkiej, 11. Rożnowie, 12. Świerkli, 13. Szczawniku, 14. Wierchomli wielkiej, 15. Żubrzyku, 16. Złockiem.

c) Na posady młodszych nauczycieli, względnie nauczycielek w 2-klasowych szkołach w Tyliczu i Zagorzynie.

W obu tych szkołach jest bezpłatne mieszkanie w budynku szkolnym złożone z dwóch ubikacyi.

W szkołach ad *b)* 1., 2., 4., 6., 7., 10., 13., 14., 15., 16. i *c)* 1. wymaganą jest kwalifikacya z języka ruskiego.

Podania należycie udokumentowane należy wnosić za pośrednictwem swych władz przełożonych do tutejszej c. k. Rady szkolnej okręgowej do dnia 31. sierpnia 1902.

Nowy Sącz, dnia 3. lipca 1902.

---

b) *ogłoszone po raz drugi:*

L. 382/pr. Niniejszem ogłasza się konkurs na posadę nauczyciela geografii i historyi z językiem wykładowym polskim w c. k. V. gimnazyum we Lwowie, ewentualnie w innym zakładzie naukowym. Do posady tej są przywiązane pobory w myśl ustawy z dnia 19. września 1898 Dz. p. p. Nr. 173.

Kandydaci, ubiegający się o tę posadę, mają wnieść podania zaopatrzone w potrzebne dokumenta, za pośrednictwem swej przełożonej władzy do Prezydyum c. k. Rady szkolnej krajowej najpoźniej do dnia 15. lipca 1902.

Zastępcy nauczycieli, ubiegający się o opróżnioną posadę, którzy pragną, aby im służba po uzyskaniu zupełnej kwalifikacyi była policzona do stabilizacyi i w celu przyznania dodatków pięcioletnich, mają wykazać w tabelach kwalifikacyjnych jak najdokładniej, podając datę i liczbę dekretów, od kiedy, jak długo i w jakiej liczbie godzin pełnili obowiązki nauczycielskie.

Z Prezydyum c. k. Rady szkolnej krajowej.

Lwów, dnia 28. czerwca 1902.

L. 1263. C. k. Rada szkolna okręgowa w Złoczowie ogłasza niniejszem konkurs na posady nauczycieli (lek) samoistnych 1-klasowych szkół ludowych w Jezierzance i Płuhowie z poborami IV. klasy płac i wolnem mieszkaniem. Od kompetentów wymaga się egzaminu kwalifikacyjnego do szkół ludowych pospolitych.

Podania należycie udokumentowane wnosić należy za pośrednictwem władzy przełożonej do c. k. Rady szkolnej okręgowej w Złoczowie w terminie do dnia 15. sierpnia 1902.

Złoczów, dnia 24. czerwca 1902.

L. 708. Celem tymczasowego obsadzenia posad nauczycielskich ogłasza się niniejszem konkurs:

1. Jedna względnie dwie posady nauczycieli młodszych w szkole 6-klasowej męskiej w Gorlicach z roczną płacą 720 K i 10% dodatkiem na pomieszkanie.

2. Jedna posada nauczyciela młodszego w szkole 5-klasowej mieszanej w Bieczu z roczną płacą 600 K i 60 K dodatku na mieszkanie.

3. Posady nauczycieli (lek) młodszych w Kobylance, Moszczenicy, Siarach i Łużnej z roczną płacą 600 K.

4. Posady samoistne w szkołach 1-klasowych z wykładowym językiem ruskim w Bartnem, Bielance, Czarnem, Krywej, Kwiatoniu, Pętnej, Radocynie i Zdyni z roczną płacą 600 K i wolnem mieszkaniem w budynku szkolnym.

Kandydaci (tki) zechcą wnieść podania do c. k. Rady szkolnej okręgowej dołączając świadectwo dojrzałości w terminie do dnia 10. lipca b. r.

Z c. k. Rady szkolnej okręgowej.

Gorlice, dnia 11. czerwca 1902.

Ogłoszenia.

Zarząd II. internatu dla uczniów c. k. seminaryum nauczycielskiego męskiego we Lwowie ogłasza konkurs na 56 wolnych miejsc od 1. września b. r.

Przyjęci uczniowie mają złożyć 20 K tytułem wpisowego, tudzież deklaracyę rodziców lub opiekuna, na podstawie której zobowiązują się do regularnego uiszczania dopłaty w kwocie 10 K miesięcznie z góry.

Dla internistów z roku ubiegłego ustanawia się wpisowe w kwocie 10 K.

Podania wolne od stempla, zaopatrzone w powyższą deklaracyę, świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i świadectwo ubóstwa wnosić należy do dnia 25. sierpnia b. r. wprost do Zarządu II. internatu, ul. Cytadeli l. 9.

Komitet internatu dla kandydatów c. k. seminaryum nauczycielskiego w Samborze ogłasza konkurs celem obsadzenia 100 miejsc wolnych w internacie. Przyjęci kandydaci otrzymają pomieszczenie, utrzymanie, opał, pranie, światło, opiekę lekarską i pedagogiczną, poddać się jednak muszą warunkom wymienionym w konkursie i rygorowi regulaminu domowego, przepisanego dla internatów nauczycielskich. Uczniowie III. i IV. r. przyjęci zostaną bez opłaty tylko za pobierane stypendyum pedagogiczne, kandydaci II. r. za dopłatą 4 K, z I. r. za dopłatą 8 K, a z kursu za dopłatą 10 K miesięcznie do pobieranego stypendyum. Kandydaci I. i II. roku z postępem celującym wolni są od dopłaty.

Wszyscy kandydaci przyjęci do internatu mają bezwarunkowo złożyć przy wstępie 26 K, a to 10 K jako dopłatę za połowę lipca (gdyż za ten miesiąc nie pobierają stypendyum), 12 K na wydatki szkolne, 2 K na lekarza i 2 K na inwentarz, również wykazać się, że mają przepisaną liczbę bielizny i innych rekwizytów jako to: 1) książeczkę do modlenia, 2) 6 par bielizny, 3) 6 prześcieradeł, 4) 6 po-

szewek, 5) 6 ręczników, 6) 6 chusteczek do nosa, 7) 2 pary obuwia nowego, 8) 2 kompletne ubrania i palto zimowe, 9) poduszkę, 10) grzebień, szczotki, łyżkę, widelec, nóż i skrzypce; bielizna ma być znaczona.

Podania zaopatrzone w załączniki jako to: ostatnie świadectwo szkolne, deklaracyę rodziców potwierdzoną przez Zwierzchność gminną, na podstawie której zobowiązują się do regularnego uiszczania dopłaty z góry co miesiąc w myśl powyżej podanych warunków, należy wnosić w nieprzekraczalnym terminie do dnia 18. lipca b. r. na ręce Dyrekcyi c. k. seminaryum nauczycielskiego w Samborze.

Obcy mają dołączyć metrykę chrztu i świadectwo ubóstwa.

Dotychczas umieszczeni wychowankowie internatu, którzy odpowiedzieli wymogom regulaminu i wykażą się postępem w naukach i dobrą notą z obyczajów, mają pierwszeństwo.

Podania kompetentów obcych, którzy mają bliżej do innych seminaryów nauczycielskich nie zostaną uwzględnione.

Ogłoszenie licytacyi.

L. 873. Celem oddania w przedsiębiorstwo dobudowy 2 sal naukowych przy szkole w Kossowie ogłasza się licytacyę na dzień 4. sierpnia 1902, która odbędzie się na miejscu w Kossowie o godzinie 11-tej rano.

Koszta budowy wynoszą 6000 koron.

Plany i kosztorys przeglądnąć można na miejscu w dniu licytacyi lub przedtem w godzinach urzędowych w biurze c. k. Rady szkolnej okręgowej.

Z c. k. Rady szkolnej okręgowej.

Czortków, dnia 4. lipca 1902.

Nakładem funduszu szkolnego krajowego.

Z drukarni Władysława Łozińskiego we Lwowie. — Zarządca W. J. Weber.

Sprawa podwyższenia płac nauczycielskich w Sejmie.

Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany ustawy krajowej z dnia 1. stycznia 1889 Nr. 16. Dz. u. kr. a względnie ustawy z dnia 6. lipca 1899 Nr. 85. Dz. u. kr. o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych, w kierunku polepszenia bytu tychże nauczycieli.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 9. lipca 1901 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby skoro stosunki finansowe kraju na to pozwolą, po zasięgnięciu opinii Rady szkolnej krajowej opracował i przedłożył Sejmowi projekt podniesienia, a ewentualnie innego uregulowania poborów nauczycieli szkół ludowych, oraz przedłożył w tym przedmiocie sprawozdanie na najbliższej sesyi sejmowej.

Stosownie do powyższego polecenia przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi niniejsze sprawozdanie z wnioskiem wydatnego polepszenia płac nauczycielskich.

Wnioski te oparte są na porozumieniu z Radą szkolną krajową, której opinię z drobnemi różnicami uwzględnił Wydział krajowy także przy innych zmianach ustawy, proponowanych w załączonym projekcie.

Myślą przewodnią Wydziału krajowego przy tej reformie płac nauczycielstwa ludowego było, aby w granicach możności finansowej kraju polepszyć warunki bytu nauczycielstwa a przedewszystkiem tej jego warstwy najliczniejszej, która pracuje na najniższych szczeblach szkolnictwa za wynagrodzeniem najszczuplejszem, niewystarczającem nieraz nie tylko na przyzwoite ale nawet na znośne utrzymanie.

Odnosi się to przedewszystkiem do licznej kategoryi nauczycieli tymczasowych takich, którzy pomimo posiadania pełnej kwalifikacyi, nie uzyskali jeszcze stałej posady etatowej. Oznaczenie wynagrodzenia tych nauczycieli pozostawia obecna ustawa Radzie szkolnej krajowej, ustanawiając jedynie minimum 500 K, poniżej którego zejść nie można. Rada szkolna krajowa licząc się z względami budżetowymi, oznaczyła wynagrodzenie nauczycieli tymczasowych, posiadających kwalifikacye nauczycielskie, w III. i IV. klasie płac nauczycielskich na 600 K rocznie. Płaca ta nie

może być uznaną za wystarczającą dla tych, którzy uzyskali zupełną kwalifikacyę do pełnienia służby nauczycielskiej i wymaga koniecznie podwyższenia.

Niezbędnem dalej jest podwyższenie płac t. z. nauczycieli młodszych w IV. klasie płac. Siły te nauczycielskie, zupełnie ukwalifikowane, pełniące służbę przy szkołach mających więcej niż jedną klasę, poprzestać muszą obecnie na skąpej płacy 700 K bez mieszkania i bez dodatku na mieszkanie po wsiach, w miasteczkach zaś, do IV. klasy płac zaliczonych, otrzymują wprawdzie dodatek na mieszkanie, jednak tylko w wysokości 10% płacy, a więc w kwocie na ten cel bezwarunkowo niewystarczającej.

Dola nauczycieli starszych samoistnych i kierujących w IV. klasie płac jest wprawdzie nieco pomyślniejszą, zwłaszcza na wsi, jeżeli mają przy szkole wygodne pomieszkanie z ogrodem i polem, z których dochód ułatwia im wyżywienie własne i rodziny, zaprzeczyć jednak trudno, że płaca w tej klasie, na pierwszym zwłaszcza stopniu, obejmującym połowę posad systemizowanych w każdym okręgu, wynosząca tylko 800 K, jest w obecnych warunkach bytu, zwłaszcza dla nauczycieli obarczonych rodziną stanowczo niedostateczna.

Niemniej konieczną wydaje się także reforma płac w klasach III. i II., w których uzyskanie najwyższego stopnia płacy, jest z powodu zastrzeżonego w ustawie posiadania egzaminu do szkół wydziałowych, — dla wielu nauczycieli pomimo lat służby, zasług położonych i pracy skutecznej — nie do osiągnięcia.

Podwyższenie w granicach możności finansowej kraju płac nauczycieli wspomnianych powyżej kategoryi, uważa Wydział krajowy zgodnie z opinią Rady szkolnej krajowej, nietylko za słuszne i godziwe, ale także ze względu na interesa szkolnictwa ludowego, za niecierpiące zwłoki.

Z tych powodów w załączonym projekcie ustawy proponuje w Art. 11. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 Nr. 16. Dz. u. kr. w brzmieniu ustawy z dnia 6. lipca 1899 Nr. 85. Dz. u. kr. następujące zmiany:

a) Dla nauczycieli tymczasowych posiadających pełną kwalifikacyę t. j. patent kwalifikacyjny a oraz świadectwo z egzaminu dojrzałości, oznaczone w ustawie minimum płacy zamiast dotychczasowych 600 K — 800 K.

Zwiększenie wydatku stąd wynikające obliczyła Rada szkolna krajowa na roczną kwotę 113.900 K.

b) Dla nauczycieli młodszych, zaliczonych do IV. klasy płac nauczycielskich, zamiast dotychczasowych 700 K — płacę równą płacy nauczycieli młodszych III. klasy, t. j. rocznie 800 K.

Zwiększenie wydatku stąd wynikające wyniesie według obliczenia Rady szkolnej krajowej rocznie 91.700 K.

c) Dla nauczycieli starszych IV., III. i II. klasy płac. W tej mierze zgodnie z opinią Rady szkolnej krajowej, proponuje Wydział krajowy oprócz podwyższenia płac na najniższym stopniu, także inny podział w poszczególnych klasach płac. Według ustawy obecnie obowiązującej podzielone są płace w klasach IV., III. i II. na trzy stopnie a to, poczynając od najniższego stopnia w stosunku $^2/_4$, $^1/_4$ i $^1/_4$. Wydział krajowy na wniosek Rady szkolnej krajowej, proponuje, aby nadal, podobnie jak to ma miejsce w I. klasie płac, także w innych klasach płac były tylko po 2 stopnie i to w stosunku $^3/_4$ (niższa płaca) i $^1/_4$ (wyższa płaca). W ten

sposób obecny najniższy stopień płacy byłby uchylony a wszyscy objęci w nim nauczyciele przeszliby do średniego stopnia płac. W IV. klasie płac niższy stopień proponowany jest (dla $^3/_4$ nauczycieli) w kwocie 900 K czyli o 100 K wyżej od teraźniejszego najniższego stopnia w kwocie 800 K; wyższy stopień w IV. klasie płac proponowany jest w kwocie 1100 K czyli o 100 K wyżej od dotychczasowego najwyższego stopnia w tej klasie.

W szczególności i z obliczeniem efektu finansowego proponowane w IV., III. i II. klasie płac podwyższenie przedstawia się, jak następuje:

Klasa IV., płace dla $^3/_4$ nauczycieli 900 K, dla $^1/_4$ części 1100 K.

Zwiększenie wydatku z tego powodu oblicza Rada szkolna krajowa rocznie na . . . . 314.000 K

Klasa III., płace dla $^3/_4$ nauczycieli 1200 K, dla $^1/_4$ części 1400 K.

Efekt finansowy wyższy roczny wydatek . . . . 64.800 „

Klasa II., płace dla $^3/_4$ nauczycieli 1400 K, dla $^1/_4$ części 1600 K

Efekt finansowy . . . . 35.600 „

Razem podwyższenie roczne wydatku w trzech wymienionych klasach płac o . . . . 414.400 K

Obok tych wniosków, zmierzających do podwyższenia płac proponuje Wydział krajowy w załączonym projekcie ustawy następujące dwie ważne zmiany:

W Art. 11. obecnie obowiązującej ustawy, w ustępie ustanawiającym płace w IV. klasie płac, przyjętą jest zasada posuwania się nauczycieli na wyższe stopnie — inna niż w klasach III. i II. Kiedy bowiem w tych dwóch klasach płac na cyfry procentowe $^1/_4$, $^1/_4$ i $^2/_4$ dzieli się ogół posad całego kraju w każdej klasie tak, że wszystkie posady, systemizowane dla szkół we wszystkich miastach, do danej klasy zaliczonych, stanowią jednolity etat krajowy, to w IV. klasie płac następuje rozdział posad na części $^1/_4$, $^1/_4$ i $^2/_4$ i odbywa się posuwanie do wyższych stopni w każdym powiecie czyli okręgu szkolnym — odrębnie.

Wynika stąd taka różność w widokach awansu w rozmaitych okręgach, że w jednych, mianowicie w tych, gdzie z pomiędzy ogółu posad systemizowanych, stanowiących podstawę repartycyi, wiele posad nie są wcale obsadzone, posunięcie na wyższy stopień płacy następuje już w 1—3 lat po stabilizacyi, na stopień płacy najwyższy już po 3—4 lat stałej służby; w innych natomiast, w których napływ kandydatów pozwala na bezzwłoczne obsadzenie wakujących posad, nauczyciele osiągają to posunięcie niekiedy dopiero po kilkunastu a nawet po dwudziestu kilku latach od stabilizacyi. Nadmienić przytem trzeba, że i ta repartycya w okręgach szkolnych podług ćwierci często jest illuzoryczna i w praktyce nie da się przeprowadzić. Konieczność przeniesienia nauczyciela z wyższą płacą w drodze służbowej lub dyscyplinarnej do okręgu, w którym posady o wyższych stopniach są już zajęte, wytwarza na razie faktyczne przekroczenie przepisanego kontyngentu a natomiast odbiera w przyszłości nieraz na długo zasłużony i w krótkim czasie już oczekiwany awans zasłużonym nauczycielom, którzy z powodu przepełnienia posad z wyższą płacą, nie mogą doczekać się należnej im poprawy bytu.

Taka nierównomierność widoków polepszenia bytu w rozmaitych stronach kraju i przyznanie w tylu przypadkach trafowi przewagi nad zasługą jest oczywistą

niesprawiedliwością i wymaga reformy ze stanowiska słuszności. Racyą, dla której wprowadzono ten wyjątkowy przepis ustawy, był wzgląd na to, aby w okręgach odleglejszych, przeważnie górskich, przedstawiających mniej atrakcyi dla ogółu nauczycielstwa, stworzyć widoki rychlejszego awansu i tem zachęcić do konkurencyi o posady. Jakoż nie da się zaprzeczyć, że zniesienie tej atrakcyi może chwilowo oddziałać odstraszająco, -- obawa ta jednak ustąpić musi przed względami powyżej przytoczonymi, które domagają się stanowczo równomiernego traktowania wszystkich nauczycieli w kraju. Dlatego Wydział krajowy na wniosek Rady szkolnej krajowej proponuje, aby w IV. klasie płac podobnie jak w III. i II. klasie, zaprowadzony został jednolity etat krajowy, obejmujący ogół nauczycieli do tej IV. klasy płac zaliczonych.

Druga niemniej ważna zmiana odnosi się do Art. 12. ustawy.

W tym Art. zawiera się postanowienie, że przy posuwaniu do płac wyższych w obrębie każdej klasy uwzględniać należy obok nienagannej i skutecznej służby okoliczność, że nauczyciel obarczony jest rodziną.

Jasną jest racya tego postanowienia; ustawodawca pragnął w ten sposób najwyższe w każdej klasie płace zapewnić tym nauczycielom, którzy więcej niż inni odczuwają niedostateczny wymiar płacy, bo zmuszeni są znaczną część tej płacy oddawać na utrzymanie rodziny, posyłanie dzieci do wyższych szkół i t. p. Jednak doświadczenie pouczyło, że ten przepis ustawy, szlachetnymi względami ludzkości natchniony, wywiera bardzo niekorzystny wpływ na nauczycielstwo. Nauczyciel bezżenny lub bezdzietny musi bowiem czuć się zrażonym i skrzywdzonym, widząc, że najusilniejsza pilność i zapał do pracy — że najwydatniejsze nawet skutki tej pracy nie mogą mu przynieść polepszenia losu, podczas gdy nauczyciel pracujący ze skutkiem ledwie dostatecznym, byleby tylko wystrzegał się wytknięcia i kary dyscyplinarnej, może napewno liczyć na uzyskanie wyższej płacy, jeżeli tylko ma kilkoro dzieci.

Owóż Rada szkolna krajowa oświadczyła się stanowczo za uchyleniem z ustawy tej klauzuli, a Wydział krajowy, podzielając to zdanie, proponuje uchylenie jej z ustawy.

Ale mimo potrzeby usunięcia tego zastrzeżenia, a raczej właśnie z powodu usunięcia go z ustawy, jest rzeczą konieczną postarać się o uwzględnienie w inny sposób owych słusznych motywów ludzkości, które w tej klauzuli wyraz swój znajdowały, zwłaszcza, że nauczyciele dotknięci tą reformą, tracą pierwszeństwo do awansu, jakie w dotychczasowej ustawie mieli zapewnione.

Najodpowiedniejszym sposobem rozwiązania tej kwestyi, byłoby może oddanie do dyspozycyi Rady szkolnej krajowej pewnego funduszu, który wstawiany rokrocznie do budżetu funduszu szkolnego krajowego, służyćby miał na przyznawanie nauczycielom, obarczonym liczniejszą rodziną, nie wliczalnych do emerytury dodatków po 100—200 K w celu ułatwienia im wyżywienia rodziny i wykształcenia dzieci. Fundusz ten mógłby mieć nadto inne jeszcze przeznaczenie.

Według art. 14. ustawy z dnia 15. czerwca 1892 Nr. 40. Dz. u. kr. traktującego o dodatkach za kierownictwo szkoły, pobiera taki dodatek w rocznej kwocie 100 K także nauczyciel kierujący z płacą IV. klasy, jednakże tylko w takim razie, jeżeli w szkole oprócz niego ustanowiony jest przynajmniej jeszcze jeden nauczyciel

etatowy. W praktyce wygląda to tak, że ten dodatek za kierownictwo pobierają jedynie nauczyciele kierujący szkołami przynajmniej 2-klasowemi, nauczyciele zaś samoistni szkół jednoklasowych nie pobierają tego dodatku, chociażby przy szkole było kilka klas paralelnych, a więc kilku nauczycieli, ci bowiem nie są nauczycielami etatowymi. Otóż Rada szkolna krajowa podnosi, że byłoby rzeczą słuszną, aby nauczycielom samoistnych szkół jedno-klasowych, którzy faktycznie mają prawie ten sam trud, co kierownicy szkół o więcej niż jednej klasie, w zawiadywaniu szkołą, załatwianiu rozlicznych administracyjnych i kancelaryjnych funkcyj zarządu, a nawet często są faktycznie kierownikami, tam mianowicie, gdzie przy jednej etatowej klasie istnieje druga, albo nawet i trzecia klasa nadetatowa, otóż aby takim samoistnym nauczycielom przyznawano pewien dodatek, mający im zastąpić dodatek za kierownictwo. Dodatek taki doraźny, do emerytury niewliczalny, należałoby jednak zdaniem Rady szkolnej krajowej, przyznawać tylko nauczycielom zasłużeńszym, którzy zarząd szkoły prowadzą porządnie przynajmniej od lat kilku. Wydział krajowy uważa ten wniosek za uzasadniony i ze swej strony przedstawia go Wys. Sejmowi do uwzględnienia.

Co do wysokości funduszu, mającego być oddanym Radzie szkolnej krajowej do rozporządzalności na oba cele, co dopiero wspomniane, trudno na teraz ściśle oznaczyć cyfrę wydatku potrzebnego. W każdym razie sądzić należy, że kwota 50.000 K nie będzie tu za wysoką i taką też kwotę Wydział krajowy proponuje w rezolucyi, jaką w tej mierze Wys. Sejmowi do uchwalenia przedkłada.

Rekapitulując, co powyżej przedstawiono, okazuje się, że w razie uwzględnienia przez Wys. Sejm wniosków Wydziału krajowego w niniejszem sprawozdaniu przedstawionych, zwiększenie wydatków funduszu krajowego na płace i dodatki do płac dla nauczycieli szkół ludowych, przedstawiałoby się w następujących cyfrach:

1.	Dla nauczycieli tymczasowych z patentem kwalifikacyjnym i egzaminem dojrzałości — podwyższenie wynagrodzenia z 600 na 800 K czyni rocznie	113.900 K
2.	Podwyższenie płacy nauczycieli młodszych w IV. klasie płac z 700 na 800 K	91.700 „
3.	Podwyższenie płac nauczycieli samoistnych, względnie starszych w IV. klasie płac dla $^3/_4$ ogółu ponad na 900 K, zaś dla $^1/_4$ na 1100 K .	314.000 „
4.	Podwyższenie płac w III. klasie dla $^3/_4$ na 1200 K, zaś dla $^1/_4$ na 1400 K	64.800 „
5.	Podwyższenie płac w II. klasie dla $^3/_4$ na 1400 K, zaś dla $^1/_4$ na 1600 K	35.600 „
6.	Ryczałt roczny dla Rady szkolnej krajowej na dodatki dla nauczycieli obarczonych rodziną i dodatki za kierownictwo dla samoistnych nauczycieli szkół jedno-klasowych w IV. klasie, w razie jeżeli przy jednoklasowej szkole istnieje klasa nadetatowa	50.000 „
	Razem . . .	670.000 K
	a po potrąceniu 10% interkalare z powodu nieobsadzenia wszystkich posad	67.000 „
	Wydatek roczny większy o . . .	603.000 K

W załączonym projekcie ustawy przedstawia Wydział krajowy także wniosek na zmianę §§. 25. i 26. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 Nr. 16. Dz. u. kr. zmierzający do złagodzenia skutków kar dyscyplinarnych, o ile one ograniczają pobór dodatków pięcioletnich.

Według Art. 25. ustawy obecnie obowiązującej, każda nagana w drodze dyscyplinarnej udzielona nauczycielowi, odracza przyznanie pięcioletniego dodatku o trzy lata, zaś według Art. 26. tejże ustawy, w razie odjęcia w drodze dyscyplinarnej kierownictwa szkoły, lub przeniesienia za karę, następuje odroczenie przyznania dodatku pięcioletniego o lat pięć.

W braku odpowiedniego wyjaśniającego przepisu, stosuje się te postanowienia ustawy obecnie tak, że raz spowodowane temi karami odroczenie wywiera swój dotkliwy skutek przez cały ciąg służby nauczyciela, dyscyplinarnie ukaranego, chociażby jego służba była później zupełnie zadowalniająca, to znaczy, że wszystkie późniejsze dodatki pięcioletnie bywają mu przyznawane o 3 a względnie o 5 lat później, niżby mu właściwie przypaść były powinny.

Otóż, zdaniem Rady szkolnej krajowej, zalecałoby się ze względów słuszności, aby w tych przypadkach poprzestać na pierwszem odroczeniu, które wobec szczupłości płac jest już karą nader dotkliwą, następne pięciolecie zaś, w razie skutecznej i nienagannej służby, przyznawać w takich terminach, w jakichby przypadały, gdyby ów odroczony dodatek został był przyznany w terminie normalnym.

Wydział krajowy, zgadzając się z Radą szkolną krajową, że złagodzenie zbyt dotkliwych skutków kar dyscyplinarnych pod powyższym względem jest wskazane, mniema, że odroczenie wypłaty już przyznanych dodatków pięcioletnich o 3 a względnie o 5 lat, byłoby może odpowiedniejszą formułką, i temu zapatrywaniu swemu daje wyraz w proponowanej zmianie stylizacyi Art. 25. i 26. ustawy.

Wypada jeszcze w końcu dodać wyjaśnienie, dlaczego niniejsza propozycya co do podwyższenia płac, poszła w takim a nie innym kierunku, a uzasadnienie tego kierunku będzie oraz odpowiedzią na inne propozycye, w szczególności zaś na propozycye zawarte w wniosku posła Małachowskiego i towarzyszy.

Polepszenie bytu nauczycieli mogłoby nastąpić w kierunku:

1. podwyższenia płac zasadniczych,

2. pięcioletnich dodatków,

3. wyznaczenia dodatków aktywalnych do płacy lub dodatków miejscowych, do emerytury niewliczalnych;

4. podwyższenia, a względnie innego unormowania dodatków procentowych do płacy na mieszkanie i za kierownictwo.

Każdy z tych kierunków ma swoją dodatnią stronę, lecz po dokładnem rozważeniu wszystkich argumentów *pro* i *contra*, Rada szkolna krajowa a z nią Wydział krajowy przyszły do przekonania, że najwłaściwszą rzeczą będzie, pójść w kierunku podwyższenia płac zasadniczych. Decydującym w tej mierze był nietylko wzgląd na to, że idąc w tym kierunku, nie wprowadzi się innowacyi w przyjętym w ustawie systemie, dotychczas jeszcze nie zupełnie wypróbowanym, ale i ten, ważniejszy może jeszcze wzgląd, że konieczną jest rzeczą przyjść nauczycielstwu w pomoc doraźnem, ale trwałem, choćby skromnem polepszeniem bytu.

Podwyższenie dodatków pięcioletnich a względnie pomnożenie ich liczby, nie przyniosłoby nauczycielstwu doraźnego polepszenia bytu, a dla wielu młodych nauczycieli uczyniłoby polepszenie bytu illuzorycznem, jeżeli się zważy, że według dat statystycznych, na każde 100 nauczycieli żyje 78·7% w 15. roku służby, 44% w 20. roku służby, a tylko 12% żyje w 30. zaś zaledwie 7% w 35. roku służby.

Również podwyższenie poborów przez zaprowadzenie dodatków miejscowych lub aktywalnych nie zdawało się prowadzić do celu. Pominąwszy bowiem okoliczność, że unormowanie wysokości tych dodatków, dla poszczególnych kategoryj według miejscowości, jak dawniejsze doświadczenia pouczyły, ciągłej wymagałoby korrektury, nadmienić trzeba jako ważną okoliczność, że takie dodatki jako niewliczalne do emerytury, nie mogłyby nauczycielstwu przynieść trwałych korzyści.

Powiększenie w końcu, a względnie unormowanie procentowych dodatków na mieszkanie i dodatków za kierownictwo, nie przyniosłoby również trwałego polepszenia warunków bytu.

Przyjęto więc w niniejszej propozycyi kierunek podwyższenia płac zasadniczych, jako najracyonalniejszy, bo zmierzający do stałej sanacyi obecnych warunków bytu nauczycielstwa. Nie porzucono zasadniczych norm obowiązującej ustawy, według których płace dzielą się na 4 klasy, a wysokość ich w granicach każdej klasy ulega stopniowaniu. Zasadę stopniowania płac uważać trzeba bowiem za sprawiedliwą i racyonalną, gdyż stopniowanie płac jest dla nauczycieli zachętą i niemałym bodźcem do wytrwałości w ciężkiej ich pracy zawodowej.

W granicach trzech niżej dotowanych klas płac nauczycielskich wprowadzono zamiast trzech dotychczasowych, tylko 2 stopnie płac, uzyskując przez zniesienie najniższego stopnia, polepszenie dla połowy nauczycieli każdej klasy. Przez takie zniesienie najniższych stopni uzyskano w klasach IV., III. i II. płac faktyczne polepszenie z efektem, nie przeciążającym zbytnio budżetu, a mającym za sobą także i to, że w systemie oznaczania płac, zaprowadzoną zostaje pewna jednolitość, bo ustawa i dla I. klasy płac oznacza tylko dwa stopnie.

W IV. klasie przyjęto w drugim, wyższym stopniu, płacę 1100 K, a nie 1000 K dlatego, ponieważ różnica w stopniach, przyjmując 900 K w stopniu niższym, a tylko 1000 K w stopniu wyższym, byłaby zbyt nieznaczną i nierównomierną w porównaniu ze stopniami III. i II. klasy, w których różnica stopni wynosi po 200 K. Przy posuwaniu na wyższy stopień zatrzymano system procentowy, nie przyjmując proponowanego w wniosku p. Małachowskiego posuwania wyłącznie w miarę odbytych lat służby, ponieważ system ten trudno byłoby pogodzić z istniejącym już systemem dodatków 5-letnich.

Myślą przewodnią przedłożonego niniejszem projektu, jest, jak już raz nadmieniono, polepszenie w granicach możności finansowej kraju, warunków bytu najliczniejszej i najskąpiej uposażonej warstwy nauczycielstwa ludowego. Takie polepszenie uważa Wydział krajowy za słuszne, godziwe i niecierpiące zwłoki, dlatego, skoro tylko stan finansowy kraju na to pozwolił, wystąpił z niniejszem przedłożeniem, z wnioskiem na podwyższenie wydatku na płace nauczycielskie, które, jak Wydział krajowy ma uzasadnioną nadzieję, nietylko w roku 1903, ale i w następnych latach znajdzie pokrycie w dochodach funduszu krajowego bez potrzeby nowego obciążenia ludności.

Wydział krajowy wnosi więc:

Wysoki Sejm raczy uchwalić

1. załączony ./. projekt ustawy,

2. następującą rezolucyę:

Sejm przeznacza począwszy od r. 1903 ryczałt roczny w kwocie 50.000 K, który ma być wstawiany do budżetu funduszu szkolnego krajowego i oddany do rozporządzalności Rady szkolnej krajowej. Z ryczałtu tego Rada szkolna krajowa przyznawać będzie niewliczalne do emerytury, doraźne dodatki do płacy w miarę swego uznania, jednakże w kwotach nie niższych od 100 K

1. nauczycielom obarczonym liczniejszą rodziną, przedewszystkiem na cel wykształcenia dzieci;

2. zasłużonym nauczycielom samoistnym, kierującym szkołami jednoklasowemi w razie, jeżeli przy tych szkołach zaprowadzoną jest co najmniej jedna klasa równoległa, nieetatowa.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
A. Potocki w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

PROJEKT.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Artykuły 11. i 12. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 r. Nr. 16. Dz. u. kr. w brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 6. lipca 1899 r. Nr. 85. Dz. u. kr., oraz artykuły 25. i 26. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 r. Nr. 16. Dz. u. kr. — znosi się w ich dotychczasowem brzmieniu i mają opiewać, jak następuje:

Art. 11.

A) Roczne płace nauczycieli szkół ludowych publicznych dzielą się na następujące klasy:

a) w szkołach pospolitych: I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem, dla połowy posad w każdem mieście 1800 K, a dla drugiej połowy posad 1600 K;

II. klasa w miastach zorganizowanych na podstawie ustawy krajowej z dnia 13. marca 1889 Dz. u. kr. Nr. 24. dla $^1/_4$ części ogółu posad 1600 K, dla $^3/_4$ części posad 1400 K;

III. klasa w miastach zorganizowanych na podstawie ustawy krajowej z dnia 3. lipca 1896 Dz. u. kr. Nr. 51. dla $^1/_4$ części ogółu posad 1400 K, dla $^3/_4$ części 1200 K;

IV. klasa w reszcie gmin dla $^1/_4$ części ogółu posad 1100 K, dla $^3/_4$ części posad 900 K;

b) w szkołach wydziałowych osobnych i w klasach wydziałowych, połączonych z pospolitemi:

I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem dla połowy posad w każdem mieście 2000 K, dla drugiej połowy 1800 K;

II. klasa w innych miastach dla połowy ogółu posad 1800 K, dla drugiej połowy 1600 K.

B) Płaca roczna stałego młodszego nauczyciela wynosi w I. klasie płac 1000 K, w II. klasie płac 900 K, w III. i IV. klasie płac 800 K.

C) Wynagrodzenie nauczycieli tymczasowo ustanowionych, którzy złożyli egzamin dojrzałości i egzamin nauczycielski, wynosi 800 K rocznie.

Wynagrodzenie nauczycieli tymczasowo ustanowionych nie posiadających powyższej kwalifikacyi oznacza Rada szkolna krajowa, nie może ono jednak wynosić mniej niż 500 K rocznie, ani przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego miejsce nauczyciel tymczasowy zastępuje.

Art 12.

Do płacy wyższej w II. i III. klasie płac w szkołach pospolitych posunięci być mogą tylko nauczyciele, kierujący szkołami o pięciu lub więcej klasach, tudzież tacy nauczyciele tychże szkół, którzy posiadają egzamin kwalifikacyjny dla szkół wydziałowych.

Art. 25.

Naganę należy udzielać na piśmie z zagrożeniem użycia surowszych środków w razie ponownego przewinienia.

Każda udzielona nagana pociąga za sobą utratę poboru dodatku pięcioletniego przez trzy bezpośrednio następujące lata; pod innymi zaś względami, po upływie trzech lat dobrego zachowania się nauczyciela traci dana mu nagana swoje znaczenie.

Art. 26.

W razie odjęcia kierownictwa, lub przeniesienia za karę na inną posadę, należy oznaczyć w orzeczeniu stopień, jaki ma zająć skazany w etacie szkoły, do której go przeniesiono.

Kara tego rodzaju pociąga za sobą utratę poboru dodatku pięcioletniego przez pięć lat bezpośrednio po sobie następujących.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1. stycznia 1903.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu ministrowi Wyznań i Oświaty.

Sprawozdanie Komisyi szkolnej

ze sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany ustawy krajowej z dnia 1. stycznia 1889 Nr. 16. Dz. u. kr. a względnie ustawy z dnia 6. lipca 1899 Nr. 85. Dz. u. kr. o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych w kierunku polepszenia bytu tychże nauczycieli.

Rewizya postanowień ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego, które dotyczą poborów nauczycieli szkół ludowych, a którą Komisya szkolna Wysokiemu Sejmowi zaleca, jest z kolei od r. 1888 piątą reformą w kierunku polepszenia bytu nauczycieli.

Rys historyczny dotychczasowych prac Sejmu w sprawie pensyi nauczycielskich.

Od początku konstytucyjnej ery była sprawa materyalnego bytu nauczycieli ludowych przedmiotem rozwagi Wysokiego Sejmu.

W r. 1865 zwrócił poseł kanonik Ruczka uwagę Sejmu na ważne stanowisko, jakie w społeczeństwie nauczyciele ludowi zajmują, p dniósł, że pensye ich są bardzo szczupłe i żądał ustawy regulującej poboru pensyi nauczycielskich z funduszu krajowego.

W r. 1866 polecił Sejm na wniosek posła ks. Ruczki, a w r. 1868 powtórnie na wniosek posła Dra Dietla Wydziałowi krajowemu, aby przedłożył na najbliższej kadencyi sejmowej projekt uregulowania płacy nauczycieli szkół ludowych i projekt do ustawy emerytalnej dla tychże nauczycieli.

Wydział krajowy w sprawozdaniu z r. 1868 wykazał, że przed uregulowaniem tej sprawy musi nastąpić reforma planu naukowego szkół i zastosowanie uzdolnienia nauczycieli do zreformowanego planu naukowego, które umożliwi pewne stopniowanie płacy w miarę uzdolnienia nauczyciela.

Wobec faktu, że Namiestnictwo nie dostarczyło Wydziałowi krajowemu wszystkich dat dotyczących prestacyi i majątków poszczególnych szkół, a jedynie tylko część Rad powiatowych, które mogły dopomódz do zbadania tych stosunków, wówczas była czynną, i wobec postanowień §. 27 ustawy gminnej, wedle której staranie o zakładanie, utrzymywanie uposażanie szkół ludowych należy do własnego zakresu działania gminy, nie mógł Wydział krajowy wypełnić polecenia Sejmu w przedmiocie uregulowania poborów nauczycielskich.

Jeszcze zanim rząd przedłożył Sejmowi budżet szkolny, podniósł poseł Adam hr. Potocki, że utrzymanie nauczycieli jest zbyt szczupłem i uzasadnił potrzebę moralnego ich zachęcenia i niesienia im moralnej pomocy.

Za objaw troski Sejmu o dolę nauczycieli poczytać też należy wstawienie do budżetu krajowego kwoty przeznaczonej na nagrody dla odznaczających się nauczycieli, która jednak ze względu na obarczenie funduszu krajowego i smutny stan materyalny kraju była nader szczupłą (22.000 zł.) i mogła świadczyć jedynie tylko o dobrej woli Sejmu i o jego pamięci o nauczycielach.

Poseł Czerkawski podniósł wówczas, że jeśli wpływ tej pozycyi pod względem materyalnym nie będzie wielkim, to pod względem moralnym będzie niezmiernie donośnym, gdyż cała klasa szczerze pracujących nauczycieli, walcząca nieraz z pierwszemi potrzebami życia, widzieć będzie w tem dowód, że reprezentanci kraju szczerze się nią zajmują, a to nie wątpliwie wpłynie na jej działanie i może się stanie powodem, że niejedna szlachetna iskierka, że nie jedna podniosła myśl także w sercu niejednego indywidyum wzrastającego pokolenia rozbudzoną zostanie.

W r. 1869 uznał Sejm zwiększone stypendya pedagogiczne za stały wydatek funduszu krajowego.

W r. 1870 podniósł poseł Firlej, że znaczna liczba nauczycieli znajduje się w najsmutniejszem położeniu i nie może z tego powodu oddać się skutecznie swemu zadaniu, przeszkadza bowiem wielu nauczycielom w tym kierunku walka z nędzą, a w r. 1871 poseł Spławiński żądał krajowych dodatków do płacy nauczycieli.

W r. 1872 uchwalił Sejm na wniosek p. p. Dunajewskiego i Szujskiego w przedmiocie wysokości płacy nauczycieli, którzy z dobrym postępem pokończyli seminarya nauczycielskie, sumę 150.000 zł. na zasiłki dla szkół ludowych publicznych, przeznaczoną tak dla kwalifikowanych jak i dla odszczególniających się w swoim zawodzie nauczycieli, a wreszcie na zasiłki dla szkół ludowych; oprócz tej kwoty uchwalił Sejm 18.000 zł. na stypendya dla uczniów i uczenic seminaryów.

W r. 1872 uchwalił też Sejm na wniosek p. p. Małeckiego, Pietruskiego i Czerkawskiego ustawę o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego z dnia 2. maja 1873.

Wedle art. II. tej ustawy roczne płace nauczycieli szkół ludowych dzielą się na następujące klasy:

A) w szkołach pospolitych.

I. klasa w gminach z ludnością przechodzącą 20.000, 500 zł.

II. klasa z gminach z ludnością od 10.000 do 20.000, 400 zł.

III. klasa z ludnością od 2.000 do 10.000, 350 zł.

IV. klasa z ludnością niżej 2.000, 300 zł.

B) W szkołach wydziałowych osobnych i w wyższych trzech klasach szkół wydziałowych połączonych z pospolitemi:

I klasa w gminach z ludnością wyższą od 20.000 rocznie 700 zł.

II. klasa z ludnością od 10.000 do 20.000, 600 zł.

III. klasa z ludnością niższą od 10.000, 500 zł.

Oprócz powyższej kwoty wyznaczono nauczycielom za każde 5 lat nienagannej służby przy publicznych szkołach ludowych dodatek pięcioletni, który dla wszystkich rzeczywistych nauczycieli szkół wydziałowych bez różnicy, tudzież dla nauczycieli

szkół ludowych pospolitych objętych wyżej w klasie I-ej ustanowił Sejm w wysokości 50 zł., dla nauczycieli gmin klasy II. na 40, dla nauczycieli gmin klasy III. na 30 zł., nakoniec dla nauczycieli gmin kl. IV. na 25 zł. Niemniej przyznano dyrektorowi szkoły wydziałowej połączonej ze szkołą pospolitą dodatek do płacy w ilości 200 zł., kierownikowi każdej szkoły wydziałowej osobnej, jakoteż starszemu nauczycielowi szkoły ludowej pospolitej wyższej w klasie I. objęty dodatek w ilości 100 zł., a takiemuż nauczycielowi klasy II. i następnych 50 zł. rocznie.

Płaca młodszego nauczyciela bądź stale bądź tymczasowo umieszczonego, wynosi 60% płacy nauczyciela rzeczywistego szkoły, przy której młodszy ten nauczyciel pełni służbę. W żadnym jednak razie nie może być niższą od 200 zł. Płacę młodszego nauczyciela, zawiadującego stale szkołą filialną, ustanawia się na 250 zł. rocznie.

Sejm podniósł też o 100 zł. proponowaną przez rząd w projekcie na r. 1869 płacę nauczycieli szkół wydziałowych I. klasy i ustanowił minimum płacy młodszego nauczyciela, którego rząd w swoim projekcie nie wnosił.

W r. 1874 uchwalił Sejm na wniosek p. Sawczyńskiego ustawę z dnia 6. marca 1876. Rzeczona ustawa podnosi kosztem 78.000 zł. płace nauczycieli w szkołach pospolitych i wydziałowych.

W moc tej ustawy roczna płaca nauczycieli szkół ludowych dzieli się na następujące klasy:

A) w szkołach pospolitych

I. klasa we Lwowie i Krakowie 700 zł.		
II. klasa w gminach z ludnością	ponad 10.000,	600 zł.
III. „ „ „	od 6.000 do 10.000	500 zł.
IV. „ „ „	od 2.000 do 6.000	
	a) w gminach miejskich	450 zł.
	b) w gminach wiejskich	400 zł.
V. klasa z ludnością niżej 2.000	. . .	300 zł.

B) W szkołach wydziałowych osobnych i w wyższych trzech klasach szkół wydziałowych połączonych z pospolitemi:

I. klasa we Lwowie i Krakowie	. . . .	900 zł.
II. „ w gminach z ludnością	ponad 10.000 . .	800 zł.
III. „ „ „	od 6.000 do 10.000	700 zł.
IV. „ „ „	niższą niż 6.000 .	600 zł.

W słusznem uznaniu patryotycznej a żmudnej pracy nauczycieli i w celu zaradzenia brakowi nauczycieli, uchwalił Sejm od roku 1888 do roku 1900 cztery razy polepszenie pensyi nauczycielskich w poszczególnych kategoryach.

W r. 1888 powiększył Sejm po raz pierwszy dodatki pięcioletnie i wyznaczono dodatki na mieszkanie dla poszczególnych kategoryi nauczycieli kosztem 190.000 K i przyznał nauczycielowi 1 morg pola, w roku 1892 po raz drugi podwyższył pobory nauczycieli kosztem 400.000, w roku 1896 zaś uregulował po raz trzeci ich płace kosztem 200.000 K. W roku 1899 zaś podwyższył je kosztem 600.000 do 700.000 K.

W r. 1895 przedłożył Wysokiemu Sejmowi poseł Rutowski projekt podwyższenia poborów nauczycielskich. Sejm zaś polecił Wydziałowi krajowemu wypracować projekt, uwzględniający najbardziej naglące potrzeby.

Ustawa z r. 1896 ustanowiła pięć klas nauczycieli, przeznaczając dla nauczycieli stałych od 700 do 1800 K, dla nauczycieli młodszych w trzeciej i czwartej klasie płac szkół pospolitych, oraz w czwartej klasie płac szkół wydziałowych, od 600 do 1080 K. W pierwszej i drugiej klasie szkół pospolitych i w pierwszych trzech klasach szkół wydziałowych, płace nauczycieli młodszych miały wynosić 60% płacy nauczyciela starszego. Za podstawę do obliczenia płacy młodszego nauczyciela w szkołach pospolitych pierwszej klasy płac przyjmuje się płacę starszego nauczyciela w kwocie 800 zł.

Ustawa uregulowała w sposób korzystny warunki awansu, poczyniła ulgi w opłatach, które nauczyciele przy zamianowaniu ich stałymi uiszczają na rzecz funduszu szkolnego i przyczyniła się do zwiększenia liczby tych szkół, w których w myśl §. 16 ustawy z dnia 1. sierpnia 1889 dodają nauczycielowi morg pola.

Zmiana ustawy z r. 1898 przyznała nauczycielom, którzy 35 lat wysłużyli, a którzy z powodu choroby lub sterania sił są niezdolni do służby, pełną emeryturę, zabezpieczyła również nauczycielom, którzy 60 lat życia ukończyli, po wysłużonych 30 latach, w razie niezdolności do służby pełną pensyę. Dalej iść w tym kierunku było niemożliwem, ulgi większe jeszcze od udzielonych byłyby się bowiem przyczyniły do opustoszenia szkół, którego należało uniknąć i do opuszczenia ich przez doświadczonych nauczycieli. Uchwalając powyższe postanowienia starał się też Sejm pogodzić interesa nauczycieli z interesami szkoły i nauki.

Ustawy krajowe z r. 1896 stworzyły nowe warunki organizowania szkół wydziałowych, szkół pospolitych sześcio i pięcio-klasowych, wskutek czego zwiększyła się liczba posad lepiej dotowanych.

Systemizowanie posad inspektorów szkolnych okręgowych i otwarcie nowych seminaryów nauczycielskich i szkół ćwiczeń stworzyło dla nauczycieli ludowych widoki dalszego awansu.

W r. 1899 załatwiając wniosek posła Małachowskiego podwyższono płacę najniższej klasy nauczycieli w ten sposób, że $^1/_4$ część tych nauczycieli pobiera 1000 K, $^1/_4$ 900 K, $^2/_4$ części zaś 800 K. Wyższe płace 1000 K otrzymali nauczyciele obarczeni rodziną.

Podwyższenia w wyższych klasach w moc ustawy z r. 1899 uwzględniają nauczycieli w miasteczkach objętych ustawą z 3. lipca r. 1896, podwyższając minimum ich płacy z 900 do 1000 K i otwierając im awans na 1200 i 1400 K.

Nauczycielom szkół wydziałowych podwyższono płacę do wysokości 1600, 1800 i 2000 K. Sejm antycypował też dochód z podatku od wódki przed jego przyzwoleniem.

Finansowy efekt rzeczonych reform oświetlają następujące cyfry:

w r. 1874	było w Galicyi 3266 nauczycieli z ogólną sumą płac .	850.000 K
w r. 1897	„ 7247 (cyfra podana w preliminarzu) [według zamknięcia rachunków	. 5,766.836 K
w r. 1901	„ 8471 (cyfra podana w preliminarzu [według zamknięcia rachunków.	. 7,686.172 K

Od r. 1897 do r. 1901 przeto przeznaczono na płace nauczycieli o 7 do 8 groszy dodatków do podatków więcej w r. 1901) w porównaniu z r. 1897).

Na rok 1902 preliminowano płace dla 8807 nauczycieli z ogólną sumą płac 8,170.000 K czyli o 9—10 groszy dodatków więcej do podatków aniżeli w r. 1897.

Mimoto uznał Sejm w r. 1901 potrzebę nowego podwyższenia pensyi nauczycielskich i polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby, skoro stosunki finansowe kraju na to pozwolą, po zasięgnięciu opinii Rady szkolnej krajowej, opracował i przedłożył Sejmowi projekt podniesienia, a ewentualnie innego uregulowania poborów nauczycieli ludowych.

Wywiązując się z tego polecenia przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi 20. czerwca 1902 projekt zmiany ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego.

Cyfry poniżej podane ilustrują wzrost wydatków na płace nauczycieli.

Finansowy efekt rzeczonych reform oświetlają następujące cyfry:

Na r. 1874	obliczono płace nauczycieli	425.000 zł
Na r. 1877	„ „ „	997.073 „
Na r. 1878	„ „ „	1,076.135 „
Na r. 1879	„ „ „	1,149.457 „
Na r. 1881	„ „ „	1,212.502 „
Na r. 1882	„ „ „	1,229.404 „
Na r. 1883	„ „ „	1,273.089 „
W r. 1884	„ wedle zamknięć rachunkowych wynosiły . . .	1,114.602 „

Według zamknięć rachunków szkolnych okręgowych wynosiły:

w r. 1886	Płace nauczycieli etatowych i remuneracye katechetów . .	1,204.391 zł.
	nadetatowych	76.254 „
w r. 1887	Płace nauczycieli etatowych	1,205.725 „
	nadetatowych	131.982 „
w r. 1888	Płace nauczycieli etatowych	1,368.607 „
	nadetatowych	155.913 „
w r. 1889	Płace nauczycieli etatowych	1,368.629 „
	Dodatki na mieszkanie	33.336 „
	Płace nauczycieli nadetatowych	160.721 „
w r. 1890	Płace nauczycieli etatowych	1,423.129 „
	Dodatki na mieszkanie	39.807 „
	Płace nauczycieli nadetatowych	177.103 „
w r. 1891	Płace nauczycieli etatowych	1,503.054 „
	Dodatki na mieszkanie	44.160 „
	Płace nauczycieli nadetatowych	200.299 „
w r. 1892	Płace nauczycieli etatowych	1,724.146 „
	Dodatki na mieszkanie	55.728 „
	Płace nauczycieli nadetatowych	238.311 „
w r. 1893	Płace nauczycieli etatowych	1,841.905 „
	Dodatki na mieszkanie	61.328 „
	Płace nauczycieli nadetatowych	251.257 „
	Pięciolecia	180.039 „

w r. 1894	Płace nauczycieli etatowych	1,984.216	zł.
	Dodatki na mieszkanie	68.669	„
	Płace nauczycieli nadetatowych	347.374	„
	Pięcioletnie dodatki	264.495	„
w r. 1895	Płace nauczycieli etatowych	1,945.282	„
	Płace nauczycieli nadetatowych	304.599	„
	Pięcioletnie dodatki	192.097	„
w r. 1896	Płace nauczycieli etatowych	2,917.792	„
	nadetatowych	423.000	„
	Pięcioletnie dodatki	242.110	„
w r. 1897	Płace nauczycieli etatowych	2,211.395	„
	nadetatowych	419.955	„
	Pięcioletnie dodatki	252.068	„
w r. 1898	Płace nauczycieli etatowych	2,327.601	„
	nadetatowych	468.380	„
	Pięcioletnie dodatki	268.669	„
w r. 1899	Płace nauczycieli etatowych	4,933.118	K
	nadetatowych	998.139	„
	Pięcioletnie dodatki	573.163	„
w r. 1900	Płace nauczycieli etatowych	5,681.954	„
	nadetatowych	1,052.174	„
	Pięcioletnie dodatki	595.541	„
w r. 1901	Płace nauczycieli etatowych	5,887.227	„
	nadetatowych	1,153.630	„
	Pięcioletnie dodatki	645.315	„
w r. 1902	Płace nauczycieli etatowych	6,016.000	„
	nadetatowych	1,524.000	„
	Pięcioletnie dodatki	630.000	„

II. Uzasadnienie zmian poczynionych w projekcie Wydziału krajowego.

Rozpatrując przedłożenie Wydziału krajowego, Komisya szkolna przyszła przedewszystkiem do przekonania, że z proponowanych zmian ustawy krajowej o stosunkach prawnych nauczycieli należy wydzielić i osobno traktować zmianę artykułu 11-go, w którym mowa jest o płacach nauczycieli.

Nie znaczy to bynajmniej, żeby Komisya wobec proponowanych przez Wydział krajowy zmian art. 12., 25. i 26. zajmowała stanowisko niechętne. Kwestye określone w tych artykułach wybiegają jednak daleko po za sprawę podwyższenia płac nauczycielskich; wnikają głęboko w sprawę karności i warunków uznania, a więc w sprawy, o których w opinii publicznej i w Sejmie zdania są podzielone, Komisya musiała przewidywać, że każde dotknięcie tych artykułów i w Komisyi samej i następnie w Sejmie wywoła długą dyskusyę, że dyskusya ta pociągnie za sobą konieczność zmienienia także innych artykułów ustawy, stojących z tamtymi w ścisłym związku, a mianowicie artykułu 13., 14. i 24. Przewidując zaś to wszystko, Komi-

sya musiała się liczyć z krótkością obecnej sesyi sejmowej i z niebezpieczeństwem, że na załatwienie wszystkich jej wniosków nie znajdzie się czasu.

Te były powody, dla których Komisya, zostawiając zmianę innych artykułów ustawy osobnemu sprawozdaniu, w sprawozdaniu niniejszem przedkłada Wys. Sejmowi jedynie zmianę artykułu 11-go, t. j. sprawę najnaglejszą, polepszenia płac nauczycielskich. Z chwilą bowiem, w której takie polepszenie bytu nauczycieli okazało się finansowo w pewnych granicach możliwem i kiedy Wydział krajowy w porozumieniu z Radą szkolną krajową z wnioskiem w tym kierunku wystąpił, odroczenie lub niezałatwienie tej sprawy nie odpowiadałoby intencyom Wys. Sejmu i stanowisku życzliwemu, jakie zawsze zajmował wobec nauczycieli.

Zmiana artykułu 11-go ustawy z chwilą, gdy jest finansowo możliwą, choćby sesya sejmowa trwała najkróciej, nawał ważnych spraw był największy, zdaniem Komisyi powinna być załatwioną koniecznie.

Przechodząc do meritum tej zmiany, Komisya szkolna po przeprowadzonej dyskusyi zgodziła się na zasadnicze myśli zawarte w propozycyi Wydziału krajowego a mianowicie: — 1. że przedewszystkiem podnieść należy z 600 K na 800 K wynagrodzenie nauczycieli tymczasowych, którzy złożyli egzamina przepisane, aby ich przez to do zawodu nauczycielskiego, do dalszej w nim pracy i do składania egzaminów zachęcić. Nadwyżka wydatku spowodowana tem wyniesie 113.000 K. — 2. że następnie, nienaruszając systemu płac określonego w art. 11-tym, podnieść należy minimum płacy stałych nauczycieli i to w granicach wskazanych przez Wydział krajowy, t. j. około 500.000 K oprócz wydatku 113.000 K powyżej wymienionego na rzecz nauczycieli tymczasowych.

Propozycya Wydziału krajowego podnosi to minimum płacy w ten sposób, że uchyla najniższy stopień płacy nauczycieli ale tylko starszych, zatrzymuje jednak właściwe minimum, to jest płacę nauczycieli, ale tak zwanych młodszych, podnosząc ją tylko w klasie IV. płac do 800 K.

Tymczasem owi stali młodsi nauczyciele muszą mieć wszystkie egzamina wymagane od starszych, pełnić wszystkie tożsame obowiązki a w miastach na posadę swoją czekali nieraz lat kilkanaście.

Instytucya nauczycieli stałych młodszych jest więc anomalią szkolną, podyktowaną niegdyś w naszej ustawie jedynie względem konieczności finansowej. Jeżeli więc dziś nastała możność podniesienia minimum płacy nauczycielskiej, to Komisya uznała za właściwe podnieść minimum prawdziwe, a mianowicie płace młodszych stałych nauczycieli. Komisya czyni też wielki krok naprzód uchylając zupełnie kategoryę płac nauczycieli młodszych, przezco wszyscy przejdą na etat starszych.

Czyniąc to, Komisya musiała jednak zatrzymać, ażeby granic budżetem wskazanych nie przekroczyć, najniższe stopnie płac, jakie obecnie pobierają nauczyciele starsi, a mianowicie w IV-ej 800 K, w III-ej 1000 K, w II-ej 1200 K, w I-ej 1600 K.

Nauczyciele starsi nie wyjdą jednak na tem bez znacznej korzyści. — W klasach I., II. i III. przez zamienienie posad nauczycieli młodszych na posady starszych zwiększy się ogólny etat nauczycieli, temsamem zwiększy się liczba posad, do których przywiązany jest najwyższy stopień płacy i wielu nauczycieli starszych ten stopień najwyższy a tem samem polepszenie bytu osiągnie.

W klasie IV. najniżej uposażonej nastąpiło polepszenie w szerszej mierze, gdyż Komisya zmieniła stosunek trzech stopni płac. Obecnie $^1/_4$ część nauczycieli tej klasy pobiera 1000 K, $^1/_4$ 900 K, $^2/_4$ 800 K. Komisya proponuje aby $^2/_4$ pobierało 1000 K, $^1/_4$ 900 K, $^1/_4$ 800 K.

Skutek podwyższenia płac dla nauczycieli w razie przyjęcia wniosków Komisyi okaże się najlepiej w tablicy następującej:

Obecnie.			**Według projektu.**		
		Klasa I. płac.			
28	nauczycieli starszych ma	1800 K	38	nauczycieli otrzyma	1800 K
29	„ „ „	1600 „	38	„ „	1600 „
19	„ młodszych ma	1000 „			
		Klasa II. płac.			
89	nauczycieli starszych ma	1600 K	124	nauczycieli otrzyma	1600 K
89	„ „ „	1400 „	124	„ „	1400 „
178	„ „ „	1200 „	248	„ „	1200 „
140	„ „ „	900 „			
		Klasa III. płac.			
162	nauczycieli starszych ma	1400 K	219	nauczycieli otrzyma	1400 K
162	„ „ „	1200 „	220	„ „	1200 „
324	„ „ „	1000 „	439	„ „	1000 „
230	„ młodszych ma	800 „			
		Klasa IV. płac.			
1053	nauczycieli starszych ma	1000 K	2571	nauczycieli otrzyma	1000 K
1054	„ „ „	900 „	1285	„ „	900 „
2107	„ „ „	800 „	1285	„ „	800 „
917	„ młodszych ma	700 „			

Efekt finansowy t. j. stałe zwiększenie kosztów tej poprawy płac nauczycielskich wynosi według obliczenia dostarczonego komisyi przez Radę szkolną krajową, którego podstawą są obliczenia do liczby nauczycieli z roku 1902 zastosowane:

dla klasy	I.	14.740
„ „	II.	69.300
„ „	III.	88.580
„ „	IV.	420.570
		593.190
dla nauczycieli tymczasowych		113.000
	Razem	706.190
a po odciągnięciu 10% na interkalare okrągło		70.000
	Pozostaje zwiększenie wydatku	639.190

kiedy zwiększenie kosztów według projektu Wydziału krajowego, również po potrąceniu interkalare wynosić miało 603.000.

Propozycya Komisyi podwyższa więc wprawdzie wydatek o 33.190 K, Komisya sądzi jednak, że ta okoliczność uchwalenia rzeczy tak ważnej nie stanie w drodze.

Rzecz naturalna, że w miarę wzrostu liczby nauczycieli, wydatek rzeczony w latach przyszłych i już zaraz w r. 1903 będzie wzrastał.

Załączone przez Radę szkolną krajową sporządzone wykazy ilustrują na podstawie szczegółowych cyfr proponowaną rewizyę:

Klasa płac	Liczba nauczycieli	Dotychczasowy wydatek dla ½ po 1800 K i ½ po 1600 K	Proponowany wydatek dla ½ po 1800 K i ½ po 1600 K po zniesieniu posad młodszych nauczycieli	Nadwyżka wydatku wynosi
		wraz z dodatkiem na mieszkanie i dodatkiem za kierownictwo		
		w Koronach		
I.	108	196.100	210.840	14.740

Klasa płac	Liczba nauczycieli	Dotychczasowy wydatek dla ¼ po 1600 K, dla ¼ po 1400 K i dla ²/₄ po 1200 K	Proponowany wydatek dla ¼ po 1600 K, dla ¼ po 1400 K i dla ²/₄ po 1200 K po zniesieniu posad młodszych nauczycieli	Nadwyżka wydatku wynosi
		wraz z dodatkiem za mieszkanie i dodatkiem za kierownictwo		
		w Koronach		
II.	630	930.740	1,000.040	69.300

Ogółem wynosi wydatek

dotychczasowy	proponowany	nadwyżka
6,684.650 K	**7,277.840 K**	**593.190 K**

Liczba sił nauczycielskich z maturą i patentem kwalifikacyjnym	Dotychczasowe wynagrodzenie po 600 K	Proponowane wynagrodzenie po 800 K	Nadwyżka wydatku wynosi
	w Koronach		
792	475.200	588.200	113.000

Klasa płac	Liczba nauczycieli	Dotychczasowy wydatek dla $1/4$ po 1400 K, dla $1/4$ po 1200 K i dla $2/4$ po 1000 K	Proponowany wydatek dla $1/4$ po 1400 K dla $1/4$ po 1200 K i dla $2/4$ po 1000 K po zniesieniu posad młodszych nauczycieli	Nadwyżka wydatku wynosi
		wraz z dodatkiem na mieszkanie i dodatkiem za kierownictwo		
		w Koronach		
III.	878	1,031.640	1,120.220	88.580

Klasa płac	Liczba nauczycieli	Dotychczasowy wydatek dla $1/4$ po 1000 K, dla $1/4$ po 900 K i dla $2/4$ po 800 K	Proponowany wydatek dla $1/4$ po 800 K, $1/4$ po 900 K i $2/4$ po 1000 K po zniesieniu posad młodszych nauczycieli	Nadwyżka wydatku wynosi
		wraz z dodatkiem na mieszkanie i dodatkiem za kierownictwo		
		w Koronach		
IV.	5141	4,526.170	4,946.740	420.570

W końcu Komisya uważa za konieczne nadmienić, dlaczego w jednym jeszcze punkcie co do artykułu 11-go nie poszła za zdaniem Wydziału krajowego.

Obecnie nauczyciele, należący do IV. klasy płac, t. j. wyższej tworzą w każdym powiecie jeden etat osobny z trzema stopniami płac i posuwani są na stopnie wyższe w miarę, jak w tym samym powiecie posada o wyższej płacy się opróżni. Wynika stąd pewna nierównomierność w posuwaniu nauczycieli na wyższe płace. W powiatach w których szkoły obsadzone są dobrze stałymi nauczycielami o dłuższej liczbie lat służby, nauczyciel dłużej czekać musi nim się opróżni miejsce o wyższej płacy.

W powiatach, w których brak nauczycieli, nauczyciel zgłaszający się do powiatu otrzymać może zaraz lub po niedługim czasie wyższy stopień płacy. Otóż Wydział krajowy chciał tę nierówność awansu usunąć i ze wszystkich nauczycieli IV. klasy w liczbie 5141 utworzyć jeden etat krajowy. Wskutek tego nauczyciele awansowaliby równocześnie według lat swojej służby bez względu na powiat, w którym pełnią służbę.

Komisya po dojrzałej rozwadze nie mogła jednak przychylić się do tej propozycyi Wydziału krajowego, t. j. do utworzenia jednego etatu dla nauczycieli IV-ej klasy płac w całym kraju, a to z dwóch powodów.

Pierwszym był ten, aby powiatów górskich, o trudniejszych warunkach bytu nie ogołacać jeszcze więcej z nauczycieli, lecz owszem, aby ich do takich powiatów zachęcić widokiem szybkiego w nich awansu. Drugim jeszcze ważniejszym była chęć utrzymania autonomii Rad szkolnych okręgowych, dla których odrębny w każdej etat nauczycieli jest ważnym środkiem w administracyi szkolnej. Nauczyciele tworzący jeden etat w powiecie poczuwają się bowiem do większej ze sobą i ze swą Radą okręgową łączności i spójni.

Dla tego Komisya proponuje w tym względzie status quo.

III. Porównanie przedłożonego przez Komisyę projektu ustawy z Art. 11. obecnie obowiązującej ustawy z dnia 6. lipca 1899.

Komisya zestawiła poniżej poczynione w wnioskach Komisyi zmiany w art. 11. z ustawą z dnia 6. lipca 1899.

W punkcie *A.* art. 11., alinei pierwszej, drugiej, trzeciej, czwartej i piątej ust. z dnia 6. lipca 1899, dotyczących płac nauczycieli I., II. i III. klasy w szkołach pospolitych nie poczyniła Komisya formalnie w brzmieniu rzeczonych postanowień ustawy żadnych zmian, przeliczyła jedynie tylko złr. na korony.

Niezmienność tych artykułów ustawy jest jednak jedynie tylko pozorną; jak powyżej bowiem szczegółowo wykazano wskutek zniesienia nauczycieli młodszych wejdą oni w ogólną liczbę nauczycieli I., II., III. i IV. klasy.

Wskutek tego powiększy się zarówno ogólna liczba nauczycieli, jak ilość nauczycieli w I. klasie po 1800 K, w II. klasie po 1600 K i 1400 K a w III. klasie 1400 K i 1200 K pobierających.

W IV. klasie zamiast dotychczas obowiązującego postanowienia 6. Art. 11. ustawy z dnia 6. lipca 1899:

„IV. klasa w reszcie gmin dla $^1/_4$ części posad w każdym powiecie 500 złr., dla $^1/_4$ części posad 450 zł., dla $^2/_4$ części posad 400 złr.“

której zniesienie Komisya proponuje, wnosi Komisya przyjąć Al. 6. Art. 11. w poniżej załączonym projekcie ustawy w następującej osnowie:

„IV. klasa w reszcie gmin dla $^2/_4$ części posad w każdym powiecie 1000 K, dla $^1/_4$ części posad 900 K, dla $^1/_4$ części posad 800 K“.

A więc nauczyciele IV. klasy nietylko otrzymają:

a) w większej ilości zwiększone pobory z powodu zwiększenia się ogólnej ich liczby przez przybytek nauczycieli młodszych, które wpłynie dodatnio na ilość nauczycieli z wyższych poborów korzystających;

b) ale otrzymają oprócz tego korzystniejszą proporcyę rozkładu wyższych poborów, dotychczas bowiem jedynie tylko $^1/_4$ część nauczycieli IV. klasy otrzymywała 1000 K, a wedle wniosków Komisyi otrzyma 1000 K $^2/_4$ części nauczycieli IV. klasy.

Dotychczas $^2/_4$ części nauczycieli otrzymywały najniższe w IV. klasie pobory 800 K, a w przyszłości w razie przyjęcia wniosków Komisyi otrzyma najniższe pobory 800 K jedynie tylko $^1/_4$ część nauczycieli IV. klasy.

Postanowienia Art. 11. w Al. 7, 8 i 9 pod punktem *b)*, dotyczące nauczycieli w szkołach wydziałowych osobnych i klasach wydziałowych połączonych z pospolitemi:

„*b)* w szkołach wydziałowych osobnych i klasach wydziałowych połączonych z pospolitemi:

I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem dla połowy posad w każdem mieście 1000 złr., dla drugiej połowy 900 złr.

II. klasa w innych miastach dla połowy ogółu posad 900 złr., dla drugiej połowy 800 złr.,

pozostaną niezmienione, — jedynie tylko złr. przeliczono na korony.

Komisya proponuje zniesienie Al. 10. pod punktem *B.* Art. 11. ustawy z dnia 6. lipca 1899, która brzmi:

„*B.* Płaca roczna stałego młodszego nauczyciela wynosi w klasie I. płac 500 zł., w klasie II. płac 450 złr., w klasie III. płac 400 zł., w klasie IV. płac 350 złr.“

Wskutek zniesienia tego postanowienia wszyscy nauczyciele młodsi wejdą w poczet tych stałych nauczycieli, których dotychczas w odróżnieniu od młodszych zwano starszymi.

Komisya proponuje zniesienie Al. 11 pod punktem C:

„Wynagrodzenie nauczycieli tymczasowo ustanowionych oznacza Rada szkolna krajowa, nie może ono jednak wynosić mniej niż 250 zł. rocznie, ani przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego miejsce nauczyciel tymczasowy zastępuje.

Natomiast proponuje komisya Wysokiemu Sejmowi do uchwały następujący wniosek:

„*B)* Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowo ustanowionego oznacza Rada szkolna krajowa, nie może ono jednak

a) dla nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości i kwalifikacyjny wynosić mniej niż 800 K,

b) dla nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości, oraz dla nauczyciela, który złożył egzamin kwalifikacyjny za dyspensą od egzaminu dojrzałości, wynosić mniej niż 600 K,

c) dla nauczyciela pomocniczego bez kwalifikacyi wynosić mniej niż 500 K. Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowego nie może zaś przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego miejsce nauczyciel tymczasowy zastępuje."

W razie przyjęcia rzeczonych wniosków minimalna granica pensyi nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości i kwalifikacyjny wynosić będzie 800 K, podczas gdy dotychczas pobierała ta kategorya nauczycieli w szkołach pospolitych III. i IV. klasy tylko 600 K.

W minimalnej granicy pensyi nauczycieli, którzy złożyli egzamin dojrzałości, oraz dla nauczycieli, którzy złożyli egzamin kwalifikacyjny niema zmian we wnioskach Komisyi ; jedynie tylko w miejsce w każdej chwili odwołalnego Rozp. Rady szkolnej krajowej z dnia 12. czerwca 1896 l. 12838 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 35 wejdzie w razie przyjęcia wniosków Komisyi w życie zabezpieczenie ustawowe minimalnej granicy.

W sprawie nauczycieli tymczasowych pomocniczych bez kwalifikacyi dotychczasowa granica pozostanie niezmienioną.

Nie zmieniła również Komisya maksymalnej granicy wynagrodzenia nauczycieli, a mianowicie postanowienia, że wynagrodzenie to nie może przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego nauczyciel tymczasowy zastępuje.

IV. Petycye.

Wysoki Sejm odesłał do Komisyi szkolnej cały szereg petycyj, domagających się znacznego podwyższenia pensyj nauczycielskich w rozmaitych kategoryach nauczycieli.

Komisya żałuje, że finansowe położenie kraju nie dozwala Komisyi przedłożyć Wysokiemu Sejmowi uwzględnienia niektórych w tych petycyach zawartych, w części rzeczowo uzasadnionych, ale na razie do spełnienia niemożliwych żądań.

Wszakże Wysoki Sejm wyraźnie zeszłego roku polecił Wydziałowi krajowemu przedłożyć tylko te zmiany, na które finansowe położenie kraju dozwala, a Komisya szkolna w sprawozdaniu o wniosku posła Małachowskiego i o petycyach sejmowych, odnoszących się do polepszenia bytu nauczycieli, podniosła, że do polepszenia bytu nauczyciela należy dążyć w równej mierze, jak i do podwyższenia wydatku na budowę szkół, że szybka akcya organizowania szkół wydziałowych i więcejklasowych jest nader pożądaną i że działalność Rady szkolnej krajowej w obu tych kierunkach połączona jest ze znacznym wydatkiem, wychodzącym na korzyść nauczycieli.

Komisya szkolna przekroczyła i tak granicę we wnioskach Wydziału krajowego, który w pierwszym rzędzie za gospodarstwo funduszem krajowym jest odpowiedzialnym a oznaczył maximum ze względu na stan finansów krajowych wskazane o 33.190 koron.

Komisya za pomocą subkomitetu wybranego przez Komisyę budżetową i szkolną, zastanawiała się szczegółowo nad możliwością dalej idącego uwzględnienia żądań

poszczególnych kategoryj nauczycieli, a lubo nie zaprzecza, że pomimo dokonanych reform są jeszcze pewne nierównomierności, podzielić musi zdanie Wydziału krajowego i Komisyi budżetowej, że obecnie ograniczyć się należy do potrzeb najbardziej naglących.

Przedkładając też Wysokiemu Sejmowi poniżej zamieszczony projekt ustawy załatwiła Komisya petycye l.:

1050/722	897/588	896/587	441/203	751/472	218/105	515/277	893/589	899/590	900/591	219/106	219/102
215/104	217/103	216/202	515/277	437/199	498/260	961/635	613/146	1695/737	1232/839	1259/865	299/146

Komisya wnosi:

Wysoki Sejm odsyła petycye 177/239, 439/201 do Rady szkolnej krajowej do załatwienia.

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi powyższe sprawozdanie, uważała Komisya za swój obowiązek z jednej strony uwzględnić ciężkie warunki, w których nauczyciele się znajdują, z drugiej zaś strony nie naruszać równowagi pomiędzy interesami tych, którzy biorą pensyę z funduszu krajowego, ze stanem materyalnym tych obywateli kraju, którzy z wielkiem wysileniem płacą wysokie podatki i znacznie wyższe aniżeli w innych krajach koronnych dodatki do podatków.

Na podstawie powyższych wywodów Komisya wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Sprawozdawca: *Kozłowski.*

Przewodniczący: *Czartoryski.*

U s t a w a

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Artykuł 11. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 r. Nr. 16 Dz. u. kr. w brzmieniu ustanowionem ustawą z dnia 6. lipca 1899 r. Nr. 85 Dz. u. kr. znosi się w jego dotychczasowem brzmieniu. Artykuł 11. ma opiewać, jak następuje:

Art. 11.

A) Roczne płace nauczycieli szkół ludowych publicznych dzielą się na następujące klasy:

a) w szkołach pospolitych: I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem. dla połowy posad w każdem mieście 1800 K a dla drugiej połowy posad 1600 K;

II. klasa w miastach zorganizowanych na podstawie ustawy krajowej z dnia 13. marca 1889 Dz. u. kr. Nr. 24 dla $^1/_4$ części ogółu posad 1600 K, dla $^1/_4$ części ogółu posad 1400 K, dla $^2/_4$ części posad 1200 K;

III. klasa w miastach zorganizowanych na podstawie ustawy krajowej z dnia 3. lipca 1896 Dz. u. kr. Nr. 51 dla $^1/_4$ części ogółu posad 1400 K, dla $^1/_4$ części posad 1200 K, dla $^2/_4$ części posad 1000 K;

IV. klasa w reszcie gmin dla $^2/_4$ części posad w każdym powiecie 1000 K, dla $^1/_4$ części posad 900 K, dla $^1/_4$ części posad 800 K;

b) w szkołach wydziałowych osobnych i w klasach wydziałowych, połączonych z pospolitemi:

I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem dla połowy posad w każdem mieście 2000 K, dla drugiej połowy 1800 K;

II. klasa w innych miastach dla połowy ogółu posad 1800 K, dla drugiej połowy 1600 K.

B) Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowo ustanowionego oznacza Rada szkolna krajowa, nie może ono jednak:

a) dla nauczyciela który złożył egzamina dojrzałości i kwalifikacyjny wynosić mniej niż 800 K;

b) dla nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości, oraz dla nauczyciela, który złożył egzamin kwalifikacyjny za dyspensą od egzaminu dojrzałości wynosić mniej niż 600 K;

c) dla nauczyciela pomocniczego bez kwalifikacyi wynosić mniej niż 500 K.

Wynagrodzenie nauczyciela tyczasowego nie może zaś przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego miejsce nauczyciel tymczasowy zastępuje.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1. stycznia 1903.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu ministrowi Wyznań i Oświaty.

W dyskusyi ogólnej nad tem sprawozdaniem zabrał głos J. E. P. Namiestnik Leon hr. Piniński i rzekł:

Wysoka Izbo!

Gdy wysoka Izba ma niewątpliwie zamiar przyjąć ustawę, która w granicach możności finansowej kraju pociąga za sobą stosunkowo bardzo znaczne polepszenie bytu nauczycieli ludowych, uważam za swój obowiązek także parę słów tej doniosłej sprawie poświęcić. Od czasu jak stanąłem na czele Rady szkolnej krajowej, tak ja, jak i wszyscy członkowie Rady szkolnej zdawaliśmy sobie z tego najzupełniej sprawę, że kwestya podniesienia płac nauczycielskich jest sprawą, do której rozwiązania dążyć należy z całą usilnością.

Jak Panom wiadomo, w ostatnich czasach Sejm kilkakrotnie się tą sprawą zajmował, a zawsze naturalnie według możności starał się postępować na drodze, którą tak Rada szkolna krajowa jak i Wydział krajowy uważały za uzasadnioną; w Radzie szkolnej staraliśmy się o to, aby dostarczyć Sejmowi materyałów i wskazać kierunki, w których według naszego przekonania ofiary ponoszone na ten cel, jak najlepiej, w najskuteczniejszy, najodpowiedniejszy sposób mogłyby być użyte. Pod tym względem w chwili, kiedy rzeczywiście relatywne polepszenie finansów kraju nastąpiło, polepszenie, które zawdzięczamy oczywiście przecież nie czemu innemu tylko znacznemu obciążeniu opodatkowanych, o innem bowiem źródle dochodu niestety myśleć nie możemy, kiedy przyszło nowe źródło dochodów, z podwyższenia podatku wódczanego, źródło, już w znacznej części spożyte, skorzystaliśmy z tego, aby przyjść z projektem dość znacznego w naszem przekonaniu podwyższenia płac nauczycieli ludowych. Oczywiście, że nie mogliśmy stanąć na innem stanowisku tylko na tem, że i tego polepszenia płac nie uważamy za dostateczne i radzibyśmy pójść jeszcze dalej. Ale ponieważ za finanse kraju odpowiada Wydział krajowy i Sejm, my zaś z odpowiedzialnością tu przecież liczyć się musimy, zażądaliśmy polepszenia płac nauczycielskich w myśl zasad, które pod tym względem uważamy za najodpowiedniejsze, prosząc, aby Wydział krajowy ile możności jak największą kwotę, w miarę, jak na to pozwalają fundusze krajowe na ten cel przeznaczył. A z zadowoleniem muszę skonstatować, że przecież ta kwota jest znaczna, zarazem zaś z wielką wdzięcznością muszę też podnieść to i podziękować komisyi szkolnej, że poszła jeszcze nieco dalej niż Wydział krajowy i kwotę przeznaczoną na ten cel jeszcze trochę podniosła.

Kwota ta wynosi, jak panowie wiecie, przeszło 700.000 koron. A nie chcę Panów przestraszać, nie chcę, aby słowa moje kogokolwiek zachwiały w zamiarze głosowania za ustawą, ale mam przekonanie, że w praktyce ta kwota będzie jeszcze

znacznie większa. Projekt bowiem obecny liczy się z tym stanem rzeczy, który jest dziś, a przecież szkolnictwo nasze rozszerza się i zmieni na lepsze, ilość szkół bezczynnych z każdym rokiem maleje, kontyngent nauczycieli wzrasta i mam nadzieję, że wzrastać będzie także w miarę, jak poprawiać się będzie byt nauczycieli.

Mam tedy przekonanie, że kwota ta w zamknięciach rachunkowych będzie znacznie wyższą niż w preliminarzu.

Naturalną jest rzeczą i podniósł to poprzedni mowca p. Małachowski, że nauczycielstwo nie będzie w zupełności tą reformą zadowolone. To rzecz niezawodna, ale mam to przekonanie, że ci, którzy rzecz oceniają sprawiedliwie i objektywnie, ci, którzy liczą się także ze złym stanem finaasów krajowych, przyznają, że Sejm okazał nie tylko bardzo wiele dobrej woli przyjmując tę ustawę, ale, że zarazem rzeczywiście skutecznie nauczycielstwu dopomógł.

Że pomiędzy nauczycielstwem i w przyszłości zadowolenie ogólne, zupełne panować nie będzie, to jest rzeczą naturalną.

Proszę mi pokazać jakikolwiek zawód na świecie zupełnie zadowolony i to nawet pomiędzy zawodami, które bez porównania są przyjemniejsze i świetniejsze, aniżeli zawód nauczycielski. (Bardzo słusznie).

Więc jeżeli się mówi, że nauczycielstwo nie będzie zupełnie zadowolone, to nie jest to rzeczą nie zwykłą; bo tak jest zawsze, że gdy się reformę przeprowadza na korzyść jakichś warstw, na korzyść jakiegokolwiek zawodu, to można z góry powiedzieć, że nie odpowie się nigdy w zupełności wszelkim oczekiwaniom i nadziejom.

Tu specyalnie podnoszą panowie tę okoliczność, iż niektórzy nauczyciele wskutek tej reformy nie uzyskują bezpośrednio podwyższenia płac, że nie tylko nie dostaną więcej jak mają dotychczas, ale że do pewnego stopnia wzbudzi się w nich zazdrość, że inni otrzymują podwyższenie, a oni nic.

W odpowiedzi na to przedewszystkiem nie sądzę, aby się nauczyciele mieli kierować zazdrością wobec swoich kolegów. Nadto nawet i ci, którzy nie otrzymują bezpośrednio podwyższenia płacy, otrzymują lepsze niż dziś szanse podwyższenia ich w przyszłości, a to jest przecież także rzeczą realną.

Wszystko razem wziąwszy, mam przekonanie, że obciążenie budżetu krajowego o przeszło 700.000 K, a w praktyce prawdopodobnie znacznie wyższe, w związku z tem, że w ostatnich trzech latach budżet nasz wzrósł o 3 miliony na te cele, jest reformą która nie przechodzi może sił finansowych kraju, ale jest wielce doniosłą i pożyteczną. Wyjść po za te granice w dzisiejszych stosunkach byłoby rzeczą trudną.

Cieszmy się, że stosunki w ten sposób się ukształtowały, że przynajmniej to zrobić możemy, a ja ze swojej strony jako szef administracyi szkolnej w kraju wdzięczność głęboką tak Wydziałowi krajowemu, jak i komisyi szkolnej wyrazić czuję się zobowiązanym. (Brawa i oklaski).

Następnie przemówił Wiceprezydent Rady szkolnej krajowej dr. Płażek w te słowa:

Przemawiając w sprawie podwyższenia płac nauczycieli ludowych ma się do spełnienia i nader łatwe, a zarazem i nader trudne zadanie.

Łatwe, bo niema nic łatwiejszego nad wykazanie, że płace te, jakto wszyscy poprzedni Szan. mowcy dobitnie i zgodnie zaznaczyli, zwłaszcza najniższych stopni, są niewystarczające i że konieczność ich polepszenia wskazaną jest względami na rozwój szkół naszych ludowych, domagających się natarczywie zdwojenia szeregów nauczycielskich.

Wzmagające się z dniem każdym utrudnienie warunków bytu, oraz bardziej wzrastająca drożyzna i niedostateczność płac funkcyonaryuszów na każdem polu pracy do zaopatrzenia potrzeb życia są to rzeczy notoryczne, nic dziw więc, że i sterownicy dusz młodocianych nauczyciele ludowi z żywiołową niemal, nie zawsze względem na idealne swe posłannictwo hamowaną siłą domagają się polepszenia płac. Domagania te przybrały ostatnimi czasy potępienia godną formę i kierunek, jak to już napiętnował w swem przemówieniu Najprzew. ks. biskup Pelczar. Zaznaczyć jednak winienem, że z kierunkiem tym niesolidaryzuje się ogół nauczycielstwa w kraju i że pochodzi on ze sfer, stojących poza szeregami tej przeważnej większości nauczycieli, która pragnie drogą zwykłej petycyi wyjednać u Wysokiego Sejmu poprawę swojej doli, wolną od skrajnych prądów, a krocząca z poświęceniem i w pocie czoła po legalnej drodze obowiązku.

Płace nauczycielskie są nizkie, to się zaprzeczyć nie da. Minimum 500 K dla niekwalifikowanych to rzeczywiście wobec wymaganej pracy mozolnej w szkole, a względnie wobec wyłożonych kosztów i co najmniej 6-letniej nauki i pracy dla zdobycia patentu kwalifikacyjnego, tudzież wobec trudnych warunków bytu funkcyonaryusza nauczycielskiego — to za mało. I stąd rozgoryczenie, dezercya z zawodu i liczne głosy nauczycieli i prasy nawet umiarkowanej, domagające się polepszenia płac.

Z głosem tym należy się liczyć tembardziej, jeżeli się zważy, że nauczycielstwo w innych krajach koronnych Przedlitawii, zamożniejszych co prawda od naszego, znacznie wyższe ma pobory. Nie chciałbym nużyć wys. Izby cyframi, ale niech mi wolno będzie przytoczyć tylko tyle, że w 1-klasowych szkołach dochodzi nauczyciel najniższej kategoryi po wysłużeniu n. p. w Czechach do płacy 3000 K, na Szląsku do 3340 K, a u nas do płacy 1500 K. Tak samo i ogólna suma dodatków pięcioletnich wynosi u nas 500 K, gdy w innych krajach Przedlitawii dosięga podwójnej wysokości. A przecież przytoczony w mowie p. Tomaszewskiego §. 55 szkolnej ustawy państwowej z dnia 14. maja 1869 Dz. p. p. Nr. 65, w którego ramach ma ustawodawstwo kraj. normować płace nauczycieli, zaznacza, że płace nauczycieli mają być „odpowiednie". W tem właśnie ogólnikowem i elastycznem określeniu tkwi trudność dla przemawiającego w sprawie podwyższenia. A oprócz tej jest jeszcze dalsza od niej ważniejsza, która staje w poprzek wszelkim najlepszym intencyom prawodawcy, t. j. trudność mająca swe źródło w koniecznym względzie na finansową możność kraju. Nauczyciele na wiecach, w licznych petycyach domagają się zrównania poborów swoich z poborami trzech najniższych rang urzędników państwowych, jak to wczoraj p. Tomaszewski podniósł. Nie wchodzę w ocenę pytania, czy żądanie takie jest słuszne, czy nie, ale z góry zaznaczyć muszę, że ono wprost w danych stosunkach niemożebne do spełnienia, gdyż wymagałoby to, jak obliczono w przybliżeniu, wydatku blisko 20 milionów K i podwyższenia dodatku krajowego o 140 procent — cyfra, o której nawet marzyć nie wolno.

Mając więc na względzie z jednej strony łatwą do udowodnienia konieczność polepszenia bytu nauczycieli, a z drugiej trudności finansowej natury, przystąpił Wydział krajowy w porozumieniu z Radą szkolną krajową po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 9. lipca 1901 do wypracowania projektu przedłożonego Wysokiej Izbie dnia 20. czerwca 1902. Myślą przewodnią tego projektu, któremu zakreślono granicę kwotą 500.000 K, w obrębie jakiej polepszenie płac obracać się miało — było podwyższenie płac w najniższej kategoryi w II., III i IV. klasie, jako klasach najbardziej polepszenia potrzebujących. Zaproponowano zniesienie najniższych stopni w każdej klasie, w czwartej podwyższono drugi stopień na 1.100 K, a pobory młodszych w tej klasie z 700 K na 800 K. Oprócz tego zmierzał projekt do usunięcia kilku postanowień ustawy o stosunkach prawnych nauczycieli, których zmianę uznano za najbardziej pilną, a więc ustanowienie etatu krajowego dla IV. klasy zamiast etatów okręgowych, zmianę warunków posuwania się na wyższe stopnie i unormowanie skutków dyscyplinarnych kar: nagany i przeniesienia. W komisyi szkolnej uchwalono, z powodów wymownie określonych w sprawozdaniu komisyi, ograniczyć się na teraz dla krótkości czasu obrad sejmowych wyłącznie do cyfrowych zmian art. 11 przytoczonej ustawy. Podzielając w zupełności zapatrywanie to, mam sobie za obowiązek zaznaczyć, że z zadowoleniem powitałem zmianę projektu wydziałowego proponowaną przez komisyę, gdyż mam przekonanie, że projekt Wydziału mimo swej niezaprzeczonej zalety t. j. tej, że znosi najniższe stopnie płac w każdej z 3 klas, ustąpić winien przed korzystniejszą perspektywą, jaką dodatnie stwarza projekt komisyi dla nauczycielstwa. Najcenniejszym tego projektu nabytkiem jest ten, że znosi kategorye nauczycieli młodszych, stawiając ich pod względem płacy na równi z nauczycielami starszymi.

Usunięcie tej anomalii wywrze zarazem i dodatni skutek na płace znacznej części nauczycieli starszych, gdyż przez zaliczenie młodszych do najniższego stopnia każdej klasy, posunie się w miarę oznaczonego procentowego stosunku część jedna nauczycieli starszych do wyższych stopni płac.

Porównywając podwyżki poborów nauczycieli według projektu Wydziału krajowego z podwyżkami według wniosków komisyi znajdziemy, że najkorzystniej odbijają się te ostatnie w tych klasach i okręgach, w których liczba nauczycieli młodszych jest w stosunku do starszych większa. Mam także cyfrowe zestawienie przed sobą. Nie będę jednak nużył wys. Izby cyframi, tylko zaznaczę, że według projektu Wydziału krajowego zyskałoby na podwyższeniu w II. klasie 178, w III. kl. 648, w IV. kl. 3168, razem 3994 nauczycieli, podczas gdy według wniosków komisyi, obejmującego wszystkie klasy płac, zyskuje wyższą płacę w I. kl. 29 nauczycieli, w II. 245, w III. 402, a w IV. 3717 nauczycieli, t. j. razem 4392, a więc o 398 więcej niż według projektu Wydziału krajowego. W komisyi zastanawiano się także nad podwyższeniem płacy najniższego stopnia w IV. klasie płac i wyznaję otwarcie, że takie podwyższenie uważałbym za nader pożądane choćby przez wzgląd na różnicę między nauczycielem tymczasowym, który według wniosku ma mieć 800 K, a więc taką samą płacę co nauczyciel rzeczywisty najniższego stopnia płac.

Czy podwyższenie poborów IV. klasy, tudzież niemniej pożądane podwyższenie minimum dla niekwalifikowanych, wymagające wydatku przeszło 300.000 K, ze względów na położenie finansowe kraju jest możebnem, nie moją rzeczą rozstrzą-

sać, w każdym jednak razie winienem zaznaczyć, że polepszenie bytu, jakie projekt stwarza, podwyższając blisko 4.400 nauczycielom płacę, jest bardzo znacznym postępem na drodze ulepszeń materyalnego ich bytu i że przemawiam jak najgoręcej za jego całkowitem i niezmiennem przyjęciem.

Mimo spóźnionej pory nie mogę pominąć jeszcze jednej uwagi.

Tyczy się ona kwestyi etatu w IV. klasie płac poruszonej na stronie 9 sprawozdania komisyjnego. Wydział krajowy zaproponował w swoim projekcie utworzenie jednego etatu krajowego dla IV. klasy płac zarówno, jak to istnieje w reszcie klas, Komisya nie przychyliła się do tego zapatrywania głównie ze względu na to, że postanowienie etatu jednego dla wszystkich IV. klasy narazić może niektóre okręgi mniej ponętne na brak nauczycieli i że starga poniekąd węzły spoistości, jakie łączyły dotąd nauczycielstwo okręgowe z Radą okręgową. Uznaję ważność i doniosłość tych argumentów, nie mniej jednak zaznaczyć muszę, że i argumentacya Wydziału krajowego streszczająca się w tem, że w etacie krajowym uwzględnianie lat służby przy posuwaniu się na wyższy stopień płacy jest bardziej zapewnione, nie zdaje mi się pozbawioną racyi. Gdy jednak sposób i warunki awansu, tudzież dalsze zmiany ustawy postanowiono traktować odrębnie od sprawy cyfrowego oznaczenia płac, a w tej sprawie poseł Tomaszewski odrębny wniosek zapowiedział, dlatego mniemam, że aby nie narażać tej ostatniej sprawy na odwłokę, kwestyę etatów okręgowych, a względnie jednego krajowego pozostawić późniejszej rozwadze i decyzyi Wys. Izby. A teraz ku końcowi moich uwag niech mi wolno będzie odpowiedzieć na pytanie, które z różnych stron było stawiane w komisyi i może echo znaleźć w tej Wys. Izbie. Czy i kiedy postawiony będzie kres żądaniu nauczycieli o polepszeniu płac, kiedy dojdziemy do granicy tych żądań i czy uchwalając teraz proponowane podwyższenie kosztem niemal 700.000 K nie uwalniamy się od dalszego żądania polepszenia ?

Na to pytanie pozwolę sobie odpowiedzieć słowem zapożyczonem, które niedawno wyszły z ust jednego z koryfeuszów tej Wysokiej Izby, a głębokiego i wytrawnego znawcy naszych stosunków krajowych JE. hr. Stanisława Badeniego, że postulaty stawiane w kwestyach powszedniego chleba i narodowościowych nie znają granic. Zakreślić je musi chyba duch obywatelski jednostek, które w interesie dobra ogólnego kraju miarkować potrafią żądzę nowych nabytków względami na dobro całości.

I tu niech mi wolno będzie wypowiedzieć przekonanie, że taki duch obywatelski żyje i w piersi naszego nauczycielstwa, a wśród znojów i trudów zawodu każdy z nauczycieli, jak każdy z nas, czuje się obywatelem kraju, co piastując ideały narodowe w sercu potrafi położyć, jeżeli potrzeba, datek ofiarny z własnych pragnień na ołtarzu wspólnego dobra kraju, a spełnienia własnych żądań domagać się będzie w granicach jego możności.

Wysoki Sejm w pieczołowitości swojej o sprawę oświaty od czasu wydania ustaw szkolnych z r. 1873 4-krotnie ofiarnie pozwalał na polepszenie płac. Zanoszę imieniem Rady szkolnej krajowej gorącą prośbę do wys. Izby, aby w dobrze zrozumianym interesie rozwoju naszego szkolnictwa i tym razem raczyła dać dalsze dowody swojej dbałości o dolę nauczycielstwa i przyjęła wnioski komisyi. (Oklaski i brawa).